

ఓం

ఉపాఖ్యానమంజరి

గ్రంథకర్త

ధవళ వేంకట బలరామయ్య.

(Teacher. B. T. B. School. Ichapur.)

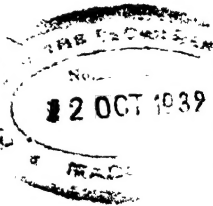
సోంపేట వంచానన ముద్రాక్షరశాలయందు
ముద్రింపబడియె.

1932

Rights reserved)

(Price 0—5—0

ఉపాఖ్యానమంజరి.

५७०५४४

ధవళ చెంకట బలరామయ్య.

(Teacher. B T. B. School Ichapur.)

సోంపేట పంచాయతీ ముద్రాక్షిప్త గ్రామము
ముద్రించబడియె.

1932

कवि (५)

(ವೆಲ 0—5—0)

ఉ పా ధ్య త ము.

ప్రస్తుత మేమూలజూచినను ఆంధ్రభాషాభ్యుదయ విషయ విచారణములే యుద్ధోపేంపఁబడుచున్నవి. ఆంధ్రుల యద్భుత విశేషమున నాంధ్ర విశ్వవిద్యాలయము లభించి యాంధ్ర భాషయందున్న పరిజ్ఞానము నందఁగోరువారికి చేయూతనొసఁగ జూచుచున్నది ఆంధ్రభాషలో జ్ఞానము చిన్నతనమునుండి సంపాదించిననే కాని యాంధ్ర విశ్వవిద్యాలయ ప్రాణికోశమున్న పదార్థరసాయనాది శాస్త్రముల నెఱుంగుట యనంధవము. కావుననే వలుపురాంధ్ర పండితులొక్కలమున బాలురకువయోగించు పెక్కుగ్రంథములే రచించుచున్నారు. బ్ర॥ శ్రీ॥ ధవళ వెంకట బలరామయ్య వంతులుగా రట్టివారిలో నొకరు.

ఆంధ్రబాలురకు భాషాజ్ఞానమే కాక ప్రాచీనభారతీయ చరిత్రలు దెలియుట త్యవసరము. దానిని “ఉపాఖ్యానమంబరి” కొంతవఱకు చేకూర్చుచున్నది. ఇందలిశైలిమృదువై బాలురకునుభోధమైయుండుటయు, కథలు శిశువులకు చిత్రాక్షరములగుటయు నీ గ్రంథము పాఠశాలలలో పాఠ్యగ్రంథముగా నుండఁదగినది.

బ్ర॥ శ్రీ॥ బలరామయ్య వంతులుగారు గ్రంథరచనకు గడిండుట కిదియేప్రథమ ప్రయత్నమైనను రచనావద్ధతి చాలవరకు బహుగ్రంథ రచయితలనుంబోలె గానవచ్చుచున్నది. బోధనామలతదర్శికి మై యనుభవముగలవారగుటచే వీరిరచనలు లోక నమ్మతములు. బాలరయ్య నిట్టి యుత్సాహవంతులగు వీరిట్టి గ్రంథ

ధములనేకముల రచించి యాంధ్రభాషామాలి పలంకి గిందుటకు
పర్యేత్వరుడు పర్యేత్తుల నొసంగుగాత.

ఇచ్చాపురం విద్యా కట్టి నాంబమూలం శాస్త్రీ.
23—9—32 విద్యా కట్టికామేశం.
 విద్యా కట్టి వెంకటసుబ్బారావు.
 ఆంధ్ర పండితులు.

విన్నపము.

ఆర్యులారా!

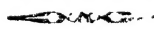
నేను రచించిన యాంధ్ర పాక్షింబులలోని పాక్షింబులను
మహాపురాణముల లోనివి. పురాణములలోని కథలు ముందుగా
ధముగా నిమిషమున్న కలింబున వ్రాసి గుర్తించి వ్రాసిన
న పాక్షింబులను ముందుగా వ్రాసి నీవినికి పూనుకొన్నాడను. అం
దు మధ్యమధ్యను భారతభాగవతములలోని పాక్షింబులను
సుధారపములలోని పాక్షింబులను బొంగుపట్టి విడిచి. నా పాక్షింబులను
మున కియ్యదియే పాక్షింబులను వ్రాయుమనిగాన దోషములను
లుండపచ్చును. కాన వ్రాసి పుచ్చించి నాకు నేనుగా నాంధ్ర
పాక్షింబులనున్నాడను.

ఇచ్చాపురం ఇట్లు విధేయుడు.
23—9—32 ధవళ వెంకటసుబ్బారావు
 గ్రాంథిక.

విషయ సూచిక.

1.	సర్వవ్రతోపాఖ్యానము	1
2.	చిత్రకేతుపాఖ్యానము	13
3.	నావిక్యూపాఖ్యానము	28
4.	భరితీపాఖ్యానము	48

అంకితము.

|| గాల్యంబున నె దూప్త పరిలాసెన బట్టి
 దర్శనమడంచిన గాంధీభక్తి
 అవతారపుగుమ్మడై యమలో జన్మించి
 సీతజేబట్ట నుకీలునకును
 కాననంబులగుందు నిష్ఠంబులను పొంద
 తొంగులాగి నట్టి ధీమతికి
 చిత్రసత్యవ్రత నయతుడై నెగడుచు
 విఖ్యాతిగను రిఘు వీరునకును
 || ధీమతి అవతారపుగుమ్మడై దవరినట్టి
 రామమూర్తికి గుణవిష్ణు రంజితనకు
 చందనూనుకు పోగిచ్చు చందముచ్చ
 నంకితించియునున్నాడ నాంధ్రులారా!
 ధవళ వెంకట బలరామయ్య

శ్రీలింగం.

౧. సత్యవ్రతోపాఖ్యానము

॥ పాపనములు దురితలతా

లావనములు నిత్యమంగళ ప్రాభవ సం

జీవనములు లక్ష్మీవం

భావనములు వాసుదేవ పదసేవముల్.

భాగ.

నున భక్తితిథిడిమున నాగ్యానర్తనును గొంతొక పుణ్య
భూమి గలదు. అచ్చోట కలహంసలు, బకములు మొదలగు ప
క్షులును, కలువలు, తామరలు మొదలగు పుష్పములును, నిర్మ
లోదకములును గలిగి సరోవరం బొందుండె. అద్దాని కిరుప్రక్కల
ను నానావివిధ పుష్పవృక్ష లతాదులు శోభిల్లుచుండెను.

వేదాధ్యయన తత్పరులును, మహనీయ గుణగరిష్టులును
సగుమనిశ్రేష్టుల కాలవాలమై యుచ్చోటాప్పుచుండె.

ఇట్లుండ నొకనొక దివమున మునిశ్రేష్టు లందరును నిళల
పురాణవ్యాఖ్యాననైశ్చరీసమేతుడైపట్టియ, రేచికడ సత్య నైమిత్తిక
హోమామంటు లాచరించి, సత్కృతుండై, సుభాసీనుండైపట్టియ,
నితాంతకరుణోపేతుడైపట్టి సూతునింగని, వారి మత్స్యవతారం
బెత్తుటకు కారణంబును, మీవరూపంబున నెచట విచారించి యేమి
చేసినదియును, సవిస్తరముగా బోధింపుమనివేడ సూ తు ం డిట్లు
వారలకు జెప్పె.

“మహనీయగుణగరిష్టులైన మునిశ్రేష్టులారా! ఇ య్య ది
మున్ను పరీక్షన్మహారాజుగిని భగవంతుండగు శుకుడాతనికి జెప్పె

నా. అతడు చెప్పిన ప్రకారము మీకు 'నే విన్నవించెద. సాధనావని న నున్నది' అని చెప్పెను.

తొలిద్రవిడ దేశమును సత్సవ్యముండనుగాఁ జూచి ధర్మశ్రీలుడై పరిపాలించుచుండెను. అతని దేశమున గృహమాలిక యను పేర నొకనది యొచ్చునుండెను.

ఒకనొక దినమున నా భూతలేశ్వరుడు వారినిగూర్చి పరీక్షించి గర్హించి నదీతటమున తపము గావించెను. పిదప నాతడు హరి ప మర్పణంబుగా దర్పణము వీచుచుండ దోయిలిగొని కొక మీను పిల్ల వచ్చెను. దానిం గాంచి రాజులికిపడి మరల దాని నా జలము నందు వదలెను. అదేమి చిత్రమోగాని యా చేప పిల్ల జలములో నుండి మనుష్య వాక్యములతో రాజున కిట్లనియె.

“రాజా! నీవు నుగుణాకరుడవని, శరణాగత వత్సలుడవని, ధర్మశ్రీలుడవని నీచెంతజేర నన్ను మరల నడియేట దోసివైచితివా? నీకు కొంచెమయినను కరుణలేకపోయెనా? జాలరివాండు! వలల బట్టుకొని యమదూతలవలె వచ్చుచున్నారే; వారు వలనేసి నన్ను వట్టుకొని పోవుచున్నారా? ఓ అర్హత! నన్ను రక్షింపుము. నన్ను కత్తిమలగు జాలరుల కప్పగింపకుము” అని దీనాలాపము జూడ నాని మనస్సు కరగి మరల నా చేపిల్లను తనకమండలమున వైచికొని తపస్సానమునకు గొనిపోయెను.

ఆ గాత్రీకా ఝషమండేముండి ప్రభాతకాలమున భూప తితో తనకా కమండలము నందునుట కిష్టముగా నున్నదినియు అందున మరయొక పెద్దపాత్రీ తెమ్మని కోర రాజాశ్చర్యమును జూడ యేమియుదోచక పెద్దపాత్రీ నొకదానిని దెచ్చి అందు జలము నుపోసి దాని యందుంచెను.

అదేమి నింతయోగాని ముహూర్తకాలమున మీనమును
ఓర్త పెద్దదామెను. ఆ పాత్రయు దానికి చాలకుండెను. మీరల
నామీనము “ధరణీనాథా! ఈ పాత్రయందుండుటయు నాకునష్ట
మగునీ యున్నది. కావున వేరొక దాని యందునన్నుంచుము.” అని
యడుగ నా క్షౌరాలున కేమియు తోచక కొంతతడవ నాలోచిం
చి యొక చిన్న ముడుగు నందుంచెను.

ఇంకను నది శరీరమును పెంచుచునే యుండెను. అప్పునికి
సుమార్తడుచేతుల నిడివి కలదాయెను. తనకా ముడుగున పిగ్గు
డుట్టకెనను సలంబు చాలదనియు నిర్లక్ష్య దానియగును తనను వి
డవమనియు నా యువము వేడ నా భూపతి విస్మయకుండ యేమి
చేయుటకును తోచక జలపూరితమైన యొకకొలనియగును విడచె
ను. మరల నది జలాశయంబు చాలినంత పెరిగి యిమ్ము చాలని
వత్సవ్రతవ్రతతో జెప్పి నాతడు పిసుగుజెందె, భయముతో నేనం
తయు కంపమొంద కొంతతడవనాలోచించి యొడిసిమాట నెప్పని
వాడు గావునను, శరిణాగత వత్సలుడు గావునను, మరల దాని
మహార్థము చెంతకు గొంపోయి యున్నవా పునీత మీనము
నందు పడనెను.

అప్పుడా రథము “ఓ రాజేంద్రా! యంతదనుక విడిచి
యిప్పుడీ ఘోరీల చరాదుల కప్పగించుటకీ మహార్థమన నెన్ని
విడచితపో! ఇట్లుగన ములనాకు కన్నకుమారునివలె నున్నాడని
యిప్పుడీల్లుట నా నెల న్యాయమా?” “ఎంతకొద్దీ మహారాజా
మనునట్లు శరీరము ఏగుల కు. కారము చేయుట కేగదా! పుట్టక
గమునక్రేమిచ్చగించునైనను త్యాగము చేయవలసిగదా!
అందున నన్నెల్లమునను రక్షింపుము.” అని ఎలుకలు పనిశరీరము

ను పెంచుచుండెను.

కొంతవడి రాత్రు దీర్ఘాలోచనావర్తులై “ఓ మీనరాజమా! నీవొక్కదినమున నెంతశరీరమునైనను పెంచుచుంటివే. ఇట్టిమీనముల నేనెన్నడు గాంచియుండలేదు. మీనజాతుల కిట్టి శరీరముండువా? నీవు మీనమువు గావు. నిజముగా శ్రీహరివే యని తెలిచెను. నా శరీరము కంపముంచుచున్నది. నీవు నిజముగా నారాయణుడవే. దీనులకు, భక్తులకు, మాకును నీవేదిక్కు. నీ లీలాకాశము పోల్చు నా తెరమా. శ్రీహరి! ఇవే దండవ్రజావాసులు. లోకంబునున్నాడ. నీవు లీలామానుషుడవు. లోకవేదిక. అన్నిశరీరములు గావు. శంఖచక్రిగదా పద్మములు ధరించి వైకాంతపురిమున లక్ష్మీనమేతుడవై లీలాపనోదమాలు పొందువాడవు. అట్టి మీనమీన గూఢమేల బాల్చితినో యెరిగింప పొందించుచున్నాడను.” అని సరిమాలుమోడ్చి నిలువబడెను.

అయ్యవసరంబున మీనరూపభారినైన పుంపకాక్షుడు వేడుకొనుచున్న సర్వవృత్తమహారాజున కీ కీర్తిం ది విధి మున గి కా గీం చె ను.

“ఓ ధూపాలా! ఈర త్రే కేడవ దినమున వద్దగిద్దునకొక పెగులు నిండును. అంతటితో నీ కిల్పమంతమగును. స్వర్గ, నుత్తర, భూతాళములు చూడును విలయాత్కలోన మునుగును. అంతలో నోకడద్దనావ వచ్చును. దానియంగోవధితములును, గజగానులు గుండును, సత్తమహర్షులు దాని యందుండిరి. నీవు దాని సభిమై యుము. వారియొక్క శరీరకాంతి యా పెంజకటిలో మినుకుమినుకు గొనుచుండను. నీతోడ నావ తేలుచుండును. నావ నేనై; జలచరములు భూచర వచ్చినయెడల వానిని నేతుడమొట్టించెను. అలలవ

లన నావ కేమియు వ్రేమాదము రాకుండ నే గాపాడెద. నుడిగాలు
లవలన నావ తిరుగబడకుండ వా కొమ్ముతుదిం బదిలముగాబట్టి నీ
కున, సప్తమహర్షులకును వ్రేమాదమేమియు వాటిల్లకుండ కాపాడె
ద. మిమ్ముల రక్షించుటకేకాదు. ఇంకను చేయవలసిన కార్యము
లు గలవు. వా మహిమ వరబ్రహ్మయని యనుకొనుము. వన్నేనమ్మి
యుండుము. ఎన్నె నమ్మినవారికి కీడు మూడజాలదు. నిన్ననుగ్ర
హించితిని. నీ న్యాయధర్మములే నన్ను కాపాడినవి. నీవుజాగ్రత్తగా
కాలమునకు వేచియుండుము.” అని చెప్పి సత్యవ్రతుండు జూచు
చుండగా మీనమానధారుడైన యా శంఖచక్రగదాధారి యంత
ర్గాను దామెను.

అటుపై సత్యవ్రతుడు కొంతవర కానందాంబుధి నోలలా
డి, తన నయనములతో వ్రేత్యక్తముగా మాధవుని జూడగలిగినందు
లకు సంకోషించుచు నాతనిసేవజేసి ధన్యుడనైతిని యానందవరప
శిష్యుంజున మైమరచి కొంతవడికి తెలివిగాంచి చేపరూపమునుధరించి
తనకుగాన్పించిన పుండరీకాక్షుని యడగులు మదిని దలచుకొనుచు
నతనిసేవ జేయుటవలననే వైకుంఠభోగ మనుభవించినట్లు సంతసిం
చుచు నా శంఖచక్రగదాధారి తననేత్రములకు గట్టిపట్టుండ నతనిభ
జంపుచు నచ్చటనొక దర్భశయ్యగావించుకొని తూర్పునకు దర్భ
కొంచెమెత్తుగానుంచి యదీ విండుగా భావించుచు శిరస్సు దానిపై
నుంచుకొని దర్భశయ్యపై బరుండి యేడుదినము లెప్పుడు పూర్తి
యగుననుకొనుచు వంతోషముతో లక్ష్మీనారాయణనిభజంపుచు
కాలమును గడుపుచుండెను. అతని మనస్సున వేరొక యాలోచన
లేకుండెను. ఎల్లప్పుడును కేశవ, నారాయణ, మాధవత్యాదినా

మములుగల వైకుంఠవాసుని మదిని దలచుచుండెను.

ఇట్లుండ మెల్లగా విఘడియలు, ఘడియలు, కాములు, పగఘులు, రాత్రులు పోవుచుండెను. ఇట్లు మెల్లగా నేమదివములు గడదినవి. సత్యవ్రతము మరింత సంతోషమును బొందుచుండె. కల్పాంత మాయెను.

అయ్యవపరంబున పూర్వవామువులు వీరెను. పడమట దిశను వత్తవర్ణములతో ప్రకాశ మావముగా నింద్రచాపము గానుపించెను. అకంఠమంతయు వల్లని కారుమేఘములతో నిండియుండెను. మేఘములు దక్షిణదిశకు బరుగు లిడుచుండెను. ప్రపంచ మంతయు గాఢాంధకారముగా నుండెను. వర్షధార లెడి తెరిపిలేక ధరణీశిలమున బడుచుండెను. మధ్యనుధ్యమ కొంతకొంత గలిగించుటకు నుత్తరదిశను మేఘముల మధ్యనుండి జగేను జగేలునుని మెఱపులు మెఱయుచుండెను. ధూమిని బ్రద్దలు జేయునట్లు బొంబులవలె మహాభయంకరముగా నుఱుములు మెరయుచుండెను. జీవులన్నియు భయముచే భీకవులగుచు పరుగులిడుచు వర్షధాటికాగ లేక యునురుల బొయుచుండెను. యెటుజూచినను నెడి తెరిపిలేక నీరు ప్రవహించుచుండెను. ఇట్టి జలగాఢులన్నియు జీవులను ముంచివేయుచుండెను. ఇట్లు ప్రపంచమంతయు వల్లకల్లోలముగా నుండెను.

అంతసమస్తహాకారీయగుదు కి మలభవుడు ప్రాణిచయముల నెల్లెవ్వడును నీర్చి చునుండుటచేత నలనటజెంది, విసుప్రజెంది బద్ధకమున నొడలు కరిచుకొనుచు, నావులించుచు, న్విజౌచుటమాసి, శరీరములసియుండుటకనునెవ్వలుమూసికొని, తనవాస్తవము తెలికీందనూచుకొనిదానినడింపగా ధా వి ం చు కొ ను చు, గు రు వె

ట్టుచు, కలలగమచు, నిద్రాదేవికి లోనము, యలసేయుండుటచే గా
ఢనిద్రా పరివశుడయ్యెను.

అయ్యవనిరంబున, హయగ్రీవుడు రక్తిముగు యలసే
లసి గాఢసద్రయందున్న వర మీష్టరగాంచి, హిక్కిలి సంతోషము
తో, తన రాక్షసకృత్యముజూపుటకు మహాలింగునిని తపలోపను
కొనుచు, విభాతయొద్దనున్న నాల్గు వేదములను కల్లగాననహరింప
దలచి, దగ్గరకాబోయి, వానిని చంకిననుకొని, తనకోరిక నరచే
నను సంతోషముతో నీవలకువచ్చి, యీక నా వేదములతో కలి
ణియైమండుకొని శంకించి, యెందుకోర్పునని యీలోచించి తన
యదోచక, కొంతవడికి మున్నీటమునీగివ బొగని శలంచి యీ
దములను బుట్టకొని యేదకిని పలికునట్లుగా నొంగరక, ప
ల్లగాబోయి మున్నీటమునొనెను.

ఈ విధముగా రక్తిమగు యలసి గాలసి గాఢ సద్రయ
ందున్న బ్రహ్మ యుద్దమండి నాల్గు వేదములను దొంగిలించునని
వానిని పంపించి మన వేదములను బ్రహ్మకీయ దలచియు
జూపులయు కాని మన వేదములను, వీడరాశలను, కళ్యాణ
త్రా మొరకు నున్నానని, పన్నెత్తి నుహరాటము గా
దలించియు, అందుకు పచియన్న యు బ్రహ్మోత్తమును గొని
ముఖమున, నుకొనియు, అంగుల వేదమును, మంచి సూక్ష్మ
ప్రయును, చిన్నుశి కెరకు బ గానమువలె పెండుదున్న
రింముతో పుట్టికా, కలకల పందియును నాధము
టకు లక్షయోచనములె చలించు లక్ష్మిని బంధించి
కివర్యాయము నీకైవ గొన్నునది, ముందుక ప

చు, నింకొక పర్యాయము జలమును మింగి యుమిసి వైచుచు, వే
రొకప్పుడు మింటికి యుల్లంపించుచు, కొంతమడికి దొడ్చి కరిము
ను జూపుచు, వేరొకప్పుడు తవళిరమును బట్టించుచు, నింకొకప్పు
డు జలజములతో గూడియాడుచు లీలావిన్వదముల జేయుచుండెను.

ఆ విధమున మహాస్థవములు మహాలింగులు ముందు నవన
రింబున సత్యవ్రతమహారాజునారిధానించుచుండ నమ్మనగాత్రి
నారాయణ ప్రేరితంబైన యొక నావ నీటికి చేలుచు వెలివి వెలు
గుగావచ్చి నిలచెను. దానింగని దానిపై కుక్కలు పుట్టినవములు
కెక్కులుంచి లక్ష్మీనారాయణుని ధ్యానించుచు తానను, శిశ్య
పాత్ర, భరద్వాజ, విశ్వమిత్ర గౌతమ, వసిష్ఠ మహర్షి మొద
లగు సప్తమహర్షులును నీటిపై నావవిధాన కూర్చుండిరి.

పారెడ్ల నావలో కూర్చుండి ముగ్ధులై యేలుచు, తన
ముందు మీనరూపధారియై తమ్ము శావాచులును లక్ష్మీనాగా
యును, శింభువతి గదాచారి గుంబి, శంభుమహర్షియై హ
రిధానియు జేయుచు, వేద పారాయణ గావించుటకు సంకల్ప
ముతో జలచరేందుగని కొమ్ముపటు నావ గావ నొక త్రాటితో
గట్టి యుండటను వినుచుండ సత్యవ్రతమును మత్స్యః తారమును
భవించిన భక్తి త్రాటిని పరాయణుని నిట్లని ప్రశించెను.

“ఓ వనిమ మంగిలి వరము కిక్కొకటివ” ఓవ సుజేవి! మహా
నగ న దానవవైది!

“మీ పిమ్మలోముగ్గుల నెట్లొకప్పుడొందుకొని నీమల్లల సంసార వి
ద్య ముద్దెగొందలంచుచేలునుంగిలగుడుకొల్పెంబులైనైవయో
మునందే పరిమోగొల్పి ఘనులై కైవల్య సంపాద్యలై

ప్రేమదంబుందుదు రట్టిసీపు కగుణం బాలింపుమమ్మిశ్వరా॥
 ఉ. కన్నలు గలువాడు మరికాననివానికి ద్రోవ జూపగా
 జన్మతెరంగు మూఢునకు సన్మతిదాగురుజ్ఞాన సూర్యుడే
 కన్నలుగాగభూతిమాల గొంచుచునుండురమేశ మాకును
 ద్యన్నయమూర్తివై గురువవై యలసద్గతి బాడజూపవే॥
 మ. చెలివైచుట్టమవై మనస్థితుడవై చిన్మూర్తివై యాత్మవై
 పలనై కోర్కులపంటవై విభాడవై వర్తిల్లు నిన్నొల్ల కే
 పలువెంటంబడి లోకమక్కట వృధాబధాశమై పోయెడికొ
 నిలువ నేర్చు నేహమరాశిగనియొ నిర్భాగ్యుడంభశ్శయా
 క. ఆలింపుము విన్నవమిదె

పేలుపుగమితేని నిన్ను వేడి కొనియెడకొ
 నాలోని చిక్కు మానిచి
 నీలోనికి గొంచుబొమ్ము నిఘలాఫీశా."

(భాగవతము)

ఇట్లు సత్యవ్రతుండు ప్రార్థించిన మత్స్యరూపంబున ము
 న్నిట విహరించుచున్న నారాయణుడు సంతసించి, యాలడు పురా
 న పురుషుడగుటంజేసి సత్యవ్రతునకు సాంఖ్యయోగ క్రియాసహ
 కయగు పురాణ సంహిత నుపదేశించెను.

అట్లుపదేశమున పొందిన పిదప సత్యవ్రతుండు మహానంద
 ముతో నీ మహాకల్పమున వివస్వతుండన బరిగిన, విరోచనునకు
 శ్రాద్ధదేవుడుగాజన్మించి శ్రీమన్నారాయణుని కరుణాకలాక్ష పీ
 టగముల వలన మోక్షమును పొందినవాడై యేడరమనవయ్యెను.

అవ్విధంబున సత్యవ్రత మహారాజునకు సాంఖ్యయోగక్రి

యాసహితయుగు పురాణసంహిత నుపదేశించి జెనుచేయు నిందువ రకు సంఘటించి, నిశాంత నమయము వరకు వేచి, జలచరాకాశుం డగు శంఖచక్రగదాధారి యా నిశీధి నమయమున ప్రళయ కాల రుద్రునివలె బహురౌద్రముతో మున్నట వేదములతో దాగియు వ్వు దొంగ రక్కసుండగు హయగ్రీవు నెదిరించి, వానిని వధించి, వేదములను స్వీకరించెను.

ఇది యిట్లుండ నచ్చట బ్రహ్మలోకమున ప్రళయాయనాన నమయంబున మెల్లగా తన యవయవంబులు గదలించి, బెద్దయీవు లింత యావులించి, శరీరము విరచుకొనుచు, గనులు నులుముకొ నుచు, బద్ధకముతోడ ప్రక్కకొత్తిగిలి కొంత నేవలునిలుదొర్లి ని దునినుండి మేల్కొంచి పృష్టివంధాతయగుచు లేచి మెల్లగా కూ గ్గుండెను. అతనికి నిమర యింకను జాలదాయెను. కాని యెందు లకో తెలివిగాంచి కూర్చుండెను. పిదప వారకు సృతీలను వె దికొను. కాని యవి గాన్పించలేదు.

ఆ నిశీధినమయమున మీనరూపమును ధరించిన శ్రీమన్నా రాయణుండు రొంగరక్కసుండగు హయగ్రీవుని వరలోకమున కం పి వాని యుద్ధము వ్వు వేదముల గైకొని వచ్చి, నిమర గూనిమున్న నీరజాననువకు నుహంతమున సృతీ లనిచ్చి సంతము నవిస్తరిముగా నెఱిగించెను. అప్పుడు పుష్పవృష్టికు ర్తికెను. దేవతలందరు నైమంతవాసుని బొగడిరి. దేవ మందుభులు మోగెను. మునుల స్తోత్రపాఠములు ముచ్చుముట్టెను. బ్రహ్మలో కమునను, నిష్ఠులోకమునను, నచ్చటజూచిననువంతోప నినాదములు వినివచ్చుచుండెను. నీరజాననుమహాయిన వేదములు మరలవచ్చినందు

లకు కొంతతడ వాసందాంబుధి నోలలాడి శ్రీహరిని మెచ్చుకొనెను. లక్ష్మీ, పార్వతీ, సరస్వతులు, వరమేశుని గొనియాడిరి. ఎచ్చలు జూచినను జనుజయధ్వనులు విసలుచుండెను.

ఆహాహ! సత్యవ్రతమహాదాజు శ్రీహరినిగూర్చి తపముగా వింది, హరిసమర్పణంబుగా తర్చణమువీడి, తప ధర్మగుణమువలన వ్రత్యక్షంబుగా తన సయనములతో హరినిగాంచి, యాతని సేవించి, మహాప్రళయ నయంబున శ్రీహరిప్రేరేపితమైన నాపసక్రి నప్తమహర్షులతో హరినిభజించుచు వావయంచు కాలక్షేపమున నమీనరూపధారియును లక్ష్మీనారాయణునివలన పాంఖ్యయోగికి యీ సహితయును పురాణసంహిత నుపదేశమును పొందినవాడై తుదకు నేడన మనుజుయ్యెగదా. అనాడు క్రూరాత్ముడైనట్టి శూర మీఞుడు నారాయణుడను తనకుమారుని “నారాయణ”యని పిలచినంతమాత్రమున విష్ణువుచే గొనియాడబడెను.

అందున “శ్రీహరినిసమ్యుధ్యానించువారికి దేనికొరతయుండదు” అని పకల పురాణోక్తితోప నైఖరీ వమేత్తున సూతుడు యుని శ్రేష్ఠులకందరకు పవిత్రరముగా జెప్ప హను సంభ్రమాలోలుడు. విష్ణుని మనమున కొనియూపదు నందకునుగూడి చేతులుజోడించి కొంతపడి మత్స్యనాథుని వైఖరిగానానువిష్ణు ధ్యానసాధి

సీ గ దంబుయోగిని ముడిల సుతునకు

దంబులు శాకీదంబునకును

దంబులు ముడిత కుండలద్వయునకు

దంబులు సమీరి భంబునకును

దంబులు ముతేవేరిపి క్షికునకు

ఉపాఖ్యానములు:

దండంబు రాక్షస ఖండితునకు
దండంబు పూర్ణేందు ఖండితముఖునకు
దండంబు లేజుఃప్రచండినకును॥
శ్లో గీ॥ దండసుద్భుత పుణ్యప్రధానునకును
దండమంత్రము నైకుంతధామునకును
దండమాశ్రిత రక్షణ తత్పరునకు
దండి మురుఖోగినాయుః తిల్పనకును”
(భాగవతము)

౨ చిత్రకేతూపాఖ్యానము

పూర్వకాలమున మన భరతిఖండమున కలంకారమై శూర సేన దేశ మొప్పుచుండెను. ఆ దేశమును చిత్రికేతుడను రాజు గ్రేసినాంక్షితి బాధలు లేకుండ, న్యాయమార్గమున విజయందలు సంపాదించునట్లు పాలనము నేయుచుండెను.

అతడట్లు న్యాయధర్మములతో విజాపాలనము చేయుటం జేసి యశోవిందఱును దైవమువలెజూచుచు శిష్టాభివృద్ధిలతో మెలగుచుండిరి. విజయందఱు చోరాధిభయములు లేక పాడిపంటలు సమృద్ధిగాగలిగి సుఖముగా కాలముపుచ్చుచుండిరి.

అతడు సౌందర్యవతులును, సద్గుణవతులును, సత్కుల విసూతలునగుకోటి నలినముఖులనువివాహమైవారితో నిష్ఠాపభోగంబుల గానుసుఖముల ననభవించుచుండెను. “ఇప్త సంపదకిద్దరుభార్యలు, ముష్టికిమూడునంచు”లను పలుకనొకరిద్దరుభార్యలతో సంసారముచేయుటయేబహుకష్టమందురు. అట్టితఱినతడుకోటినుందిభార్యలతో నెల్లుసంసారముచేయుచున్నచో యాహింసపశేన గాదు

ఈ ధరిణియందెంతటి రాజధరాజులైనన, సంతధనముండినను, భార్యలెందఱున్నను, నేమిప్రియోజనము? ఎవరుప్రియించినను పిల్లలెందఱుని ప్రశ్నించెనగుగాని ధనము నడుగరుగదా! నైభవములనడుగరుగదా! అందువలన విగతిమనుజునకును సంతానము కావలయునను కోరికయుండిక లెప్పుడు. సంతానము లేని యెడల సంతానముగనే యుండును.

పాపము! చిత్రకేతమహారాజు వెయ్యివేల భార్యలను గలిగి యు వారితో రతిసుఖముల ననుభవించుచుండియు, రూపవర్ణతుడయ్యు, యశావనముతో నుండియు, సత్ప్రసన్నుడయ్యు, సత్యము, జగత్తంతయు వ్యాపించిన కీర్తియు, సకలభోగభాగ్యములను కలిగియు, సంతానమునునది లేకపోవుటచే శోకనాగరి నిమగ్నుడై యుండెను.

ఇట్లు సంతతిలేక విచారనాగరమున మునిగియున్న యా సార్వభౌముని భవనమున కొకదినమున యంగిరసుండను మునిశ్రేష్ఠుడువచ్చెను. అన్నరేందుగిడారని రాక నెఱిగి యెదురుచని తోడ్పచ్చి యర్ఘ్యపాద్యదులొపగి సుఖాసీనుండేసెను. అయ్యంగిరసుండయ్యై పాలునిచే పతిధి సత్కారములబొందినవాడై కుళలప్రశ్నలడిగి జ్ఞేయమెఱింగి “రాజా! ఈరాజ్యమంతయు నీయదియేగదా! పృథివ్యాపస్తేజోవాయ్యాకాశ మహాదహంకారములనను నేడింటిచే రక్షింపబడుచున్న జీవునివలెయమాత్య జనపదమర్గద్రవిణసంచయ దండమిల్రింబులనను యేడు ప్రకృతులచే రక్షింపబడుచున్న వాడనై యాప్రకృతి పురుషులందే భారమువైచి రాజ్యసుఖముల ననుభవించుచున్నాడవుగదా? భార్యలు, భృత్యామాత్య పరిజనములందను నీకు లొంగిజుండునారేగదా? అట్టిరాజాధిరాజువైన నీ ముఖమేల చిన్నవోయుయున్నదో యెఱిగింపుచు” అని ధరణీవల్లభుడతని కిట్లనియె.

“మునివరా! మీ తపోమహత్వమువలన మీరెరుగనిదేమున్నది. మీయొద్దనేనేమిదాచియుంచగలవాడను. సర్వము మీకు విశేషమేగదా” యని శిరస్సునంచుకొని యూరకుండెను.

అంగీకరణ మహర్షి చిత్రకేతుని యభిప్రాయంబెఱింగి యమితాను రాగముగలవాడై "పుత్రకామేష్ఠి" యను యోగిని జేపిన పుత్రులు పుట్టుమరినిచెప్పెను. అందులకాత్మపాలుడమితి సః ' మమును బొందినవాడై వెంటనే యజ్ఞమునకు వలయు ముని శ్రీశ్చని వలననెఱిగి దానిని తెప్పించెను. పితృపర్వమును పూర్తింబించి పుత్రకామేష్ఠి వేర్వేర్చి యజ్ఞశేషంబును తనపెద్దభార్యయగు కృణమ్యుతికిచ్చెను. ఆమె పరమానందభరితురై భర్తయిచ్చిన యజ్ఞశేషంబును కచలకద్దకొనుచు దానిని భోజించి గర్భమొదాల్పియి.

పూర్వము సంతానములేనివారు "పుత్రకామేష్ఠి" యోగముచేయుట వాడుక. సూర్యవంశపురాజును, విజయనరాయణుని, అయోధ్యాధీశుడగు నైన దశరథుడు సంతానము లేక వశిష్ఠుడు వచ్చి నచోప్పున పుత్రకామేష్ఠిగావించి యజ్ఞపురుషుడేర్చిన వాడు ముతనభార్యలకిమ్మక వలన వారు గర్భముధరించి పుత్రులనుగనె.

కృతార్థులకి ౭౫టి, రెండు, మూడు, యిట్లు మల్లగా మూనములుబొందిన. ఒకగుఢినిమున శోకశుభముహూర్తమున వామెకు దేర్చియున్నది. ఎక్కువకునున్న కుమారుడుడయినను దంపతులకుండ మూలంప వలసిందే. వెంటనే మూడు పుత్రమూనలెఱచి వ్యాసించెను. నమిచ్చి భృత్యమూల్యుడనెఱుగలు బరమాంగుని బొందిరి. ఎవవ డల్లికెలు బ పుత్రులగుటగావించెను.

కామ్యుష్ణులు సంతోషింపగల గొనెదనొకవత్సరము పుండలికేళలతి దేర్చిమూనముగా ఎక్కువకునున్నది. ౭౫టి, రెండు, మూడు, మెలగా పదియవహూర్తమున గడచి

వి. మనోరథిం దవదినము వచ్చెను. ఆదినమున మాతాపుత్రుల
 భృత్యుల సముగావించిరి. చిత్రాకేతుకును అభ్యంగముగావించినవాడై
 నల్లభూమణ భూపతియు బాలపాలె మహాబాహువునను సుతు
 ననుజాగకర్మములు గావించె. బ్రాహ్మణులకు గో, ధూ, మారణ్య, వ
 స్త్ర, కజతాన్న దానములను విరివిగాజేసి కొందఱు వాత్రసీయ
 గృధరుల ద్రవ్యంబిచ్చి ఎవరికికావలసినవి వారికిగావించుజేసి విరి
 మానంగకంగలితి మృదయు డైయుండెను.

ఆదినమున బంధువులందరున వచ్చియుండిరి. పరిందగును
 భోజనములయందు, చిత్రాకేతునకు లేకిలేకి ఉపకామము బుట్టెనని
 మాట గుండోపమునొందుచు బారులుతీర్చి కూర్చుండి సారముం
 దు సువర్ణపుష్కరములును, రజతపుష్కరములును, పేదయుండెను.
 పెండోపెంబులతో నీళ్లుంపబడియుండెను. ఆనయమున

కం॥ కుందవస్థం బస్థిరంబుల

పందమగారెట్టి బంధువా నీమొలల

దందఱుసార్వధములం బెం

సొందెడు వాహరసమీతో నొగడజేరింపన్ ॥

౧౦॥ కుంధులు బచ్చుట్టి బూరెలప్పడములు

కొండలపాన్నంబులు బులుదూర

నాగుకంబును దేనెయొనవలె లోకభోగ

లంబులు సూపంబులునుంబులు

గోసూముసేవికా గుచ్చముల్లిమి

బొబ్బలు మోళులు నూలుగూడు

లును బిండిమిరియుంబు సునగవస్థనొనరు

ఫలములు బనసపండుల తొనలును
బిందీపండులు మీఁగడల్కండ చక్కె
రియ్యుపుతంబును జంభీరిన విలగ్న
దధిమువడ్డింప నామ్రేడితంబుగాను
వలచి భుజియించె నిరుదెం బంధుజనముః
(శివకథా సుధారసము)

అందరును భోజనముల గావించి తాంబూలముల వేసికొని
ఉదితమగ్నాదలబొంది నురుచటిదిశమున యెవరిసదనములకు వారు
బోయిరి.

లేక లేక కుమారుడు కృతద్యుతియందు కలుగుటవలన చి
త్రకేతుడా కుమారునియందలి మోహముచే నామెయందు బద్ధా
నురాగుండై ప్రేవర్తించుచుండెను. మిగిలిన భార్యలందరును తమకు
సంతానములేకపోవుట యట్లుండ, కృతద్యుతీయందు రాజనకు గ
ల యనుతానురాగమునకు ప్రత్యుజ్జ్వలించి యీర్ష్యాపరైరి
పైవిధమున నవతితల్లులు ఈర్ష్యలిగియుండుటందరకు విశ
దమే. అందులకే నవతితల్లి ప్రాప్తమనికూడ ననెవరు. అట్టి యీ
ర్ష్యంజేసి నవతితల్లులు దారుణమవస్థలై పిల్లవాడు మరణించినయె
డల మరలక్ష్యాతలేశుని ప్రేమ లెమయందటయందు నమము గానుం
డునని యెంచి యొకదివమున నేరికిందలియకుండ లేజోమూలైయ
గు కుమారునకు విషము పెట్టించిరి. ఆవిషము వాపమా కుట్టుచి దే
హమంతయు ప్రాక్రియంతటి సుందరాకారుని వికృతాకారునిజేసెను.
ఆ విష ప్రయోగమున బాలుడు మరణము నొందెను.

వానిమరణము దాదియెఱింగి యాబాలునిజూచి కడువిచార

మున గిందబడి పొరలి పొరలి యేడ్చుచు కడుదీనావయై మెల్లగా లేచిపొంగిపొరలివచ్చుచున్నదుఃఖముతో కృతద్యుతియొద్దకు బోయి సమముగా మాటయైన చెప్పజాలక యామెతో పాలు, మరల, మరణించిన బాలుని యొద్దకువచ్చెను.

మరణించిన యా సుగుణాకసుని, సుందరాకారుని, కుమారునిగాంచి జననియెంతనిలపించెనో యేమని వ్రోయెను. వాపము సంతానము లేక లేక యొకకుమారుడుబుట్టెను. ఆతడే వంశకర్తయని యామెపొంగెనుకాని యిప్పుడదంతయు నిరాశయయ్యెగదా. కుమారుడు మరణించెగదాయని శుండెలు మోదుకొనుచు కన్నీరు మున్నీరుగా కాల్యలుగట్ట నావంశరుహక్షి యేడ్చుచుండెను.

ఆ యార్తనాదమునిని భూతలేశుడు భయము ముప్పిరిగొన నేమియుతోచక వెంటనేపోయి మరణించిన సుతునింగని మోహనే శంబున బాలునిపైబడి రోదనముచేయుచుండెను. భృత్యామాత్య బంధువులందరు శోకనిమగ్నులై చుట్టు నిలువబడియుండిరి. ఆ దంపతులదుఃఖమేమని చెప్పెను.

అట్టి పరిణయమున బ్రహ్మపుత్రుడైన యంగిరస మహాముని, నారదసుచార్వుల వారితోకూడివచ్చి మరణించిన కుమారునిపై మరణించినవాడునుంబోలె వడియున్న రాజునింగని “రాజా! నీ విల్లు విలపించుట తగునా?

సీ॥ నీకువీడెన్వయము • నీవెచ్చు క్షణోక

నం తాపమందెను • నార్వ్యగమ

పుత్రమిత్రాదులు • పూర్వజన్మంబున

నెవ్వనివారిలో • యెరుగఁగలవి

మొదలనదీవేగ ♦ ముననాడకాడకు

సికతంబు గూడుమఁ ♦ దెవమయంబు

నారీతిఁబ్రాణుల ♦ కలిగెలగతివేసె

బుట్టుట చచ్చుట ♦ పోనెడమయంబు

అ॥ గానభూతములకు * గలుగు భూతంబులు

మనునొడ విష్ణు * మాయఁజేసి

దీనికడలనల * ధృతిఁదూలఁగానల

బుద్ధిఁదలవలదె * భూతస్వప్నము

చావుపుట్టుకలకు నిజములేదు. ఈశ్వరుడు తన మాయచే భూతజాలంబులవలన భూతముల బుట్టించుచు, వాని హితూలములచే తనే రక్షించుచు, హరించుచు, స్వాతంత్ర్యంబులేని తనస్వమునను బానినవలె నపిష్టలేని దేహియైపపితృదేహంబుచేత నేపిష్టమనబ్బు త్రదేహము నూత్నదేహమువలన కలుగుచుండును. అట్లే నలవలన బీజము పుట్టుచుండును, పుట్టువానినిట్లు తప్పదు. అట్లే మున వేవగులవలె జేవు డనేక శరీరములతోనకే వాపుచుండును. ఇదంతయు స్వప్నమువంటిది. అన్నియు మనోమాత్రములు, మనోమోహాంధకారమునబడిగొట్టుకొనక భగవంతునియందును నున్న సముంచుము.” అనిబోధించి చిత్రకేతుడు కష్టములను మోడ్చి నిలువరాకే వారిలతో “అయ్యా! యీ మునపడుంబు మూర్ఖులుటకు వచ్చిరి కూడా తెవ్వరు? వాకు బుద్ధిగలుగువానిని ప్రత్యాక్ష్యమున నేక వ్యాధి పసిష్ట, గౌతమ, కపిల, వనరా మహాద్వలలోనివారలూ, లేక స్థానాధ్యగంధర్వ కన్యకలును చులలోని వారలూ తెలియలేదున్నాడనె. నాకట్లే భ్రానోపదేశము

గావించిన మీరలెవ్వరో తెలియకొరుచున్నాడను" అనెను.

“ధాత్రీవాధా! నేనుఁను నీకు పుత్రుడుకలుగునట్లుచేసిన యంగీరసుడను. ఈతడు బ్రహ్మపుత్రుడై ప నారదమహర్షి. నీవుదుస్తరంబగు పుత్రశోకమువనుటకుటగాంచి నీకు పరమజానంబు పడేశింప నిటకువచ్చితిమి. ఈరాజ్యవైభవంబులు, భార్యలు, సంపదలు, మున్నగునవన్నియు అనిత్యములు. చంచలములు. మరియు రాజ్యము, ధనము, మొదలగునవన్నియు శోక, మోహ, భయాపీడితముగాజేయును. కాని యివి సుఖములనీయజాలవు. కాన నీవియందు మోహముంచుకొనక త్యజించి నిర్మలమైన మహంబుతో నాత్మగతి వెదకకొనుము” అని యంగీరసుండు మిథున విదవ నారదుండు “రాజా! ఉపనిషద్రహస్యంబైన యీనాయువదేశించు మంత్రంబెవ్వరేని నప్త రాత్రంబులు పఠించిన పఠడీమోహంబువదలి ప్రత్యక్షంబుగ భగవంతునిసేవించి శీఘ్రకాలమున నుత్తమపదవి పొందును నీవు నీకుమారుని కి శేబరియుపైబడి నేర్చుచున్నావుగాని నీకునితనికి నట్టి సంబంధమునులేదు. కావలసినయెడల జూచుము.” అని మృతజ్ఞుని కి శేబరింబు గాంచి “ఓ జీవుడా! యీ కి శేబరిమందు ప్రవేశించి నీ జనన జనకుల దుఃఖమును బాపి మిగిలిన కాలము బ్రీతికి నీ తండ్రీయుక్త పింహావన మధిష్ఠింపుము.” అని జెప్పెను.

అప్పుడా జీవుడు “మునిశ్రీమా! నిజముగా పాగినికి వాని పనుల లున్నవా! పూర్వకర్మమసారంబుగా జని జన్మనొందుచుండును. అంతయేకాని నీకు నాకివ్వుడు తల్లిదండ్రు లెట్లగుదురు? జీనికి చావులేదు. మనము పాతదుస్తులు విడిచి, కొత్తదుస్తుల ధరించు నట్లు జీవి కొంతకాలమువగా కి శేబరిమును విడిచి మరియొక కశే

బరమున పోవేళించును. ధనవంతుడు మంచిదుస్తులను, పేదవాడిగొక రకపు దుస్తులను ధరించువట్లు పూర్వకర్మానుసారముగా జీవన్ముల నొందుచుండును. ఇదియంతయు దైవమాయ. దీనిం గనుగొనజాలక నరులు నాభార్య, నాపిల్లలు, నాబంధువులు నను మమకారమును వదలక మోహవేగమున కొట్టుకొనుచుందురు. అంతియేగాని నాకును, వీరికిని సంబంధమేమి? వీరు నా కొరకై దుఃఖంబు బనిలేదు." అని నుడివి యంతర్ధానము నొంద చిత్రకేతుడును, కృతమృత్యు, బంధుమిత్రులు నాశ్చర్యము నొందినవారలై శోకంబుల విడచి మోహంబుల గాసరి.

పిదప నా రాజదంపతులు యమునానదికిం బోయి యచ్చట కుమారువకు నుత్తర కర్పంబులు నిర్వర్తించిరి. పిదప భూకాంతని భార్యలందరు క్షానవత్తులై బ్రాహ్మణులచే నిరూపింపబడిన చిత్రము నొక దానిని గావించి బాలహత్యా దోషంబు నివర్తింప జేసికొనిరి.

పిదప చిత్రకేతుడు గాఢవంకంబునం బడిపైకివచ్చుగజంబు నుంబోలె గృహంధకూంబు నుండి వెడలి కాళిందీ నదికిం బోయి యందు న్నానము జేసినవాడై నారదునకునమస్కరింప భగవన్మంత్రంబు నారదుం డతని కువదేశించి యంగిరసునితో నూడి బ్రహ్మలోకమునకు బోయెను.

అట్లు చిత్రకేతుడు భగవన్మంత్రం బువదేశముపొందినవాడై, దానిమార్గంబున నిరాహారంబై, సమాధి నియతుంబై, యామంత్రంబును విధియుక్తముగా సప్తరాత్రంబులు పఠించి, సప్తరాత్రాంతంబున నారాయణ రూపంబైన యావిద్య మహిమం జేసి

యొకటివ్యతిరేకమునను, పీతాంబరధను యగుగ్రహంబును పొంది మనోగమపంబుచే మూడుగోళములయందును సంచరించుచుండును.

అతాతమంత్రే ప్రభావంబునం ద్విజగములం దరిమించుచుండగా గొన్నిదినంబుల పిదప నొక్కచోట

స. తారశశిరః పక్షిరః* ధవళ దేహమువాని

రమణీయ నీలాంబ* రంబు వాని

మణి కిరీటస్ఫురః* వృష్టశంబుల వాని

గంధిణ కేయూరి* శిరము వాని

గర్జుర మయదీప్త* కటిసూత్రముల వాని

దరళ యజ్ఞోపవీ* తిముల వాని

పతి సుప్రసన్న వః* క్రాంతింబుజంబులవాని

దగుణ వివృత్తి నే* త్రిముల వాని

అ. సిద్ధమండలంబు ♦ సేవింపఁ బుణ్యప్ర

సిద్ధి వెలసికట్టి ♦ యిద్ధచరితుఁ

బద్ధులొచునకుఁ ♦ బాదపీఠంబైవ

ఘనమః బన్నగేంద్రుఁ ♦ గాంచె నతఁడు

(భాగవతము)

అట్లు దేదీప్యమానముగా ప్రకాశించుచున్న నాగేంద్రుని ప్రసక్తికేతుడు గాంచినవాడై, కల్పవములేని హసస్సు కలిగి, నేత్రములునూడి ముగ్ధములువలె నానందభాష్యములు క్రిందబడుచుండ నెదురుగా సాష్టాంగదండ ప్రణామంబు లొనరించి కరములు మోడ్చి నిలువంబడి కొంతవడి నోటమాటలాని కఠింబున మూర్ఖా

వి విదవ నాలోక గురుని నిట్లని నమ్మతిజేసె.

• “క. అజితుడవై భక్తులచే

విజితుడవైయంటి విపు దువేసుకతోడఁ

విజితాత్ములగుచుఁగోర్కులు

భజియింపనివారునిమ్మ * బడయుదురెవార.

ఉ. నీ విభవంబులీ జగము * నిండుట యుండుట నాశ మొందుటఁ

నీ విమలాంశజాతిములు * నెమ్మిజగంబు నృజించువారల”

దేవ భవద్గుణాంబుధుల * తీరముఁగావక యాశ బుద్ధిఁ

నావిరే జర్చ నేయుదురు * వారికివాగలు దొడ్డవార్లై

క. . రిమాణువు మొనలుగగొని

జంతుముదుదిగాఁగచిధ్య * పోకేర్తవచే

సేకుడవు త్రియావిదుడై

సరి వర్త్యానృంతమధ్య * నధ్యవగతివై.”

(భాగవతము)

దేవా! నీవుత్పత్తిస్థితిలయ హరకుండవు. జగదాత్మకుండవు. అట్టి మీదర్శన భాగ్యమువలన నేధన్యుడవైతి. నే మూఢుండని యి నను దేవులగు నాదవాహ్ని యనుగ్రహించి భాగ్యవంతు లౌం బుఁ దేశించె దానంశసి మీదర్శనభాగ్యము లభించినది.” అనెను.

అట్లు వినుడించుచున్న చిత్రేశేతున కపంతున. “దేవా! నాగదుండవు, అంగిరసుండును నీకు తత్త్వజ్ఞానమా కలుగజేయుట నలననే నీవు నను జూడ గల్గితివి. నాయందు నీకు భక్తి కల్గినది. ఈ భూతి జాలంబులన్నియు నా

రూపమే. నేనే భూతభావనుడను. ఈ చతుర్దశ భువనములు నా యందిమిడి యున్నవి. నేనే యీ పదునాల్గు భువనములందు నేరేణి తెలియకుండ సంపరించుచున్నాడను. నీ ఏడుచున్న సంసారపాగర మేమియు సారము లేనిది. ఇదంతయు నొకలిల. జన్మలలో మాన వజన్మము ఘనము. అందును పురుషుడై జన్మించుట దుర్లభము. మాతృగర్భమున మౌనపు దున్నంత కాలము తత్వజ్ఞానుడైయుండి నాభిక్తుడైవన్న జూచుచుండును. భూమిపై బడినపిదపనాడుతత్వజ్ఞానరహితుడై యనేక పాపకర్మము లాచరించుచు, సుఖదుఃఖముల ననుభవించుచు, సంసార పాగరమున నీడులాడుచు నన్ను మరచు మే. కాని కొందరు జ్ఞాన విజ్ఞానములు తెలిసికొనిన వారలై నాకు భక్తులగుదురు. అట్టివాడు నా యనుగ్రహమున ముక్తి నొందుదురు. నే భక్త పరాధీనుడను. వన్నే సమ్మియుండుము. అరిష్టద్వర్గముల విడు వుము. నీవు నా యందు భక్తి శ్రద్ధావసుండవై నన్ను కన్నులారగ ని ధన్యుడవైతివి." అని యా కేషభగవానుడు చిత్రకేతునకు జెప్పి యదుశ్శుండయ్యె.

చిత్రకేతుడు తత్వజ్ఞానముకల్గినవాడై దోగ్గాదిశైలంబుల ను, వింతఫలములను, సంకల్పసిద్ధప్రదేశంబులను శ్రీమన్నారాయణ దత్తంబగు దివ్యవిమానమారోహించి యానందాంబుధి నోలలాడు చు, నారాయణ సంబంధమైననాటకములను, హరికథల నాడించు చు, కేశవ, నారాయణ, మాధవత్యాది నామములుగల శ్రీమన్నారాయణ నెల్లప్పుడు స్మరించుచు నింకొక చింతలేక హరి నా మస్మరణామృతంబు గోలుచు కాలము పుచ్చుచుండెను.

ఒకనొకదినమున దివ్యవిమానంబు నధిరోహించి విద్యా

దరావృతములను తన్నుకొల్ప వారి గానామ్మతము వీనులకానందము
గొల్పుచుండ హిమవత్సరవృత ప్రాంతంబున నేగుచు,
శా. ఆవిద్యాధర భర్తగాంచెహరి నీ • హరామ్మతాహసమున్
శ్రీవిభ్రాజితమున్ నిరస్తగిరిజా • సేవా గతా యానమున్
దేవానీక వికాసమున్ శుభమహా • దేవాంఘ్రి సంవాసమున్
భూవిభ్యాత విలాసముందిభ్రువెనీ • పూరింబుఁగైలాసమున్॥
(భాగవతము.)

అచ్చట వారజని పరివ్రతముపై మునులు దేవతలు మొదలు
గాగల వారు త్రిముచేయుచుండ, ప్రేమధగణ్యములు గొల్పు
చుండ, వృదంగాది వాద్యములతో నాట్యములు జరుగుచుండ,
భృంగీశ్వర చండీశ్వరులు గొల్పియుండ, కొందరు చామరములువీ
వ, కొందరు గానముపల్ప, గౌరినివామాంకమునంజేర్చిని మహా
నందంబున నా మహేశ్వరుడు నిండుకొలువున నుండగాంచి యూర
కొనక చిత్రకేతుడుపకపకనగి లోకమాతవినుచుండ,

“లోకగురుమను, ధర్మవ్యూహుడు వయ్య మునిశ్రేష్టులు
మొదలగు వారిందరు కొలువుకూటమున నుండ సిగ్గుపడచి యిల్లు
ధర్మ సభలయందు నింతులతోగూడి యుండదగునా?” అనెను.
అందులకు శింకరుడేమియు ననక సభ వారిందరు జూచుచుండ న
వ్యయూరకుండెను. కాని పార్వతి శింకరుం బెక్కు ప్రేల్లదములాడు
చున్న చిత్రకేతుంజూచి “మమ్ముల నిందించుటకు జగములందన్ని
టను జ్ఞానవంతుడా యీతడు. భృగు, నారద, కపిలమహర్షులకం
టెనెక్కువ స్యాయధర్మము లెఱిగినవాడా? వారెన్నడును మహే
శ్వరు ననుట నే నిసియుండలేదు. నావతియు, సర్వప్రాజ్ఞుడుపై న

శంకరు నధిక్షేపించువాడు దండాద్వయముకాదా? నాధునేవ్యమైన భక్తజనమందారము పాదపద్మ నేవలకు వీకులగునా? ఈనీచుడట్టి వానికెట్లుతగును. కాన ఓపాపాత్యా! యీ నీవు జేసిన పాపంబునకు పాప స్వరూపంబైన రాక్షసుడవై జన్మింతువు గాత" యని శపించి "యిప్పటినుండిమహాత్ములకెగువలకును"ని జెప్ప చిత్త్రకేతుడుని మానంబుదిగినచ్చి యాభవానికి పాప్తాంగ దండప్రణామము లాచరించి కరములు మొగిద్చి విలువంబడి "జేవీ! నీశాపంబుగై గొంటిగాని పూర్వకర్మమువలన గలిగిన సంసారనాగరమున నీనులాకు మనుజులకు ముఖదుఃఖములు నైజములై యుండునుగదా. పుట్టుట చచ్చుట తప్పదు. అట్లు పుట్టుచు గిట్టుచున్న వరుసకు భార్య, బంధువులు, శత్రువులు, మిత్రులు, పిల్లలెక్కడివారలు? ఇదంతయు కల్లగదా. ఎవరికర్మానుసారము వారిని ప్రవర్తించ జేయుచు నీజగన్నాటకమునకు సూత్రధారునివలె ప్రవర్తించువాడావర మేళ్వరుడేగదా, కాననన్ననుగ్రహింపుము. నాకేమియు శాపభయములేదు. కాని జగన్మాతవగు నిన్ను దూషించిన పాపంబునకు శంకించుచున్నాడ"నని గౌరీశంకరులకు నమస్కరించి విమానంబెక్కిపోయెను.

విదవ శంకరుకు బ్రహ్మాది దేవర్షి దైత్యదానవ ప్రయథగణంబులు వినుచుండ భక్తులకు, నరకస్వర్గములు, సుఖదుఃఖములను భేదముండదనియు, వారికన్నియు సమానమనియు, చిత్త్రకేతుడు శాంతమూర్తి, అచ్యుతప్రియుడు, గొప్పభక్తుడనియు, జెప్పకాత్యాయని శాంతత జెందె.

అట్లు పరమ భాగవతోత్తముడైన చిత్త్రకేతుడు హైమవతికి ప్రతిశాపంబియ్య సమర్థుడైనను మరల శపింపక యామి యుచ్చి

న శాపము శిరసావహించి త్వష్టయను నాశదీందునిపైగల కోపముచే నతనికి గీడుచేయుటకై మరూకుశిరములు కల్గిన విశ్వరూపుడనువానిని నృజింపవాని నిందుని పశించెను. అందువలన త్వష్టకు కోపమధికమై యిందుని సంహరించుటకు హిమముచేయ దక్షిణాగ్నియందు రాక్షసుడుగ వృతాస్మరుశను పేరబుట్టి యిందునినకు భయముకల్పించి పేరువడిసెను.

ఇట్టి సాధులక్షణములు నారాయణ పరాయణులకుగాని మిగిలినవారికుండుటబహుదుర్లభము.

(11)

౩. సావిత్రి పూజనము.

పూర్వము పాండవులరణ్యవాసము చేయుచు నొక దినము గ ధర్మరాజు స్వయంతు మహానునికుమాబ్జుడైన మార్కండేయునిం గని యాక్షుపాద్యాదులొసగి యతిధి సత్కారంబుల గావించి ను ఖాసేనుంజేసి “ఓమునిశ్రేష్ఠా! వాకోర్కెను దీర్పంగల సమర్థుడవు గావ సిన్నడిగెదను. శతభక్తి తాత్పర్యంబున శిఖలదుఃఖంబులకు నోర్చి తుదకు శుభంబులొందివ నతీవశి చరితంబు వినవలయునని గామనంబున్నోండుచున్నది. మీరు దీనింజెప్పవలయును” అని యడుగ “ఓయతిష్ఠా! సావిత్రియను రాజపుత్రి చరితంబు జెప్పె నవిమను. అది నీశిష్య తత్పరంబగును” అని యాశీర్వాదమున వ త్కా నింపగొడనె.

పూర్వము మనభరతఖండమున మిద్రీదేశవాసునదొక్క టి నెలయునుండె. ఆ దేశమును భార్గవును, మహాత్మును, అ శేక నుజ్జనులు చేసినవామను, నర్వధూతహితంతును, సత్యవం తుని నొక వేదముల కాగుగా నెఱిగినవామను, దానకర్తును, వ్యా గ్రామునిముఖో పనిగాలనమల చేయువామనగు “అశ్వపతి”య ను రాజు సానిండుండెను.

ఇంతటివాడుగల్గు వంతానములెరిపవారగ్గిస్తుండెయుండెను అందున బ్రాహ్మయైక్క భార్యయు, బ్రాహ్మణులచే నుదయమున గామనోక్తమగు. మధ్యాహ్నము సావిత్రియనియు, సాయంకా ళము సోమ్యతి యనియు, బూజింపబడుచున్న సావిత్రిదేవి నిష్ఠా

గరిష్టుడై దీక్షతోడ పరుసగా పదునెనిమిది వత్సరములు కొలువ నొకడినమున నాతని కద్దేవి నిజరూపమున ప్రత్యక్షమయి తనయెదుట కరములుమోడ్చి నిలువబడియున్న యశ్వపతినిగాంచి “రాజా! నీభక్తికి మెచ్చితిని. నీకిచ్చవచ్చిన పరిమాయ నీధ్వరాలనై యున్నదానను.” అనయన నాతడద్దేవికి సాష్టాంగదండ ప్రణామంబు లాచరించి “దేవీ! నీ కరుణాకటాక్ష వీక్షణములవలన నాకన్నియు గలవుగాని సంతాపమున నొక్కటియే లేదు. “అపుత్రస్యగతిర్నాస్తి” అని పెద్దలు చెప్పదురుగాన నాకొకపుత్రుని దయచేయము. ఆన “మదేళా! నీకు రూపలావణ్య రాశియగు నొక సుపుత్రిక జన్మించును” అని దేవి వాక్చెప్పును.

అందులకు “రల్లీ! ధర్మజేవతా! నీవు వ్రసన్నవైసపుడేవి నాకోర్కె నఫలముచేయరాదా? నా కిచ్చవచ్చిన దిచ్చెదనంటివే కాన పుత్రునిొక్కని ప్రసాదింపుము.” అని యశ్వపతి దీనానుజ్ఞ వేడ నయ్యోగమాల “భూపాలా! నీకోర్కె మున్ను కమలసంభవున కెరింగిందిన నీకొకకన్నియ నాతడు నియోగించె. బ్రహ్మ వ్రాసినవ్రాత తప్పదుగదా. నేనేమి గేయంగలదాన. కాని నీకు కొంతదైర్యము కలుగజేసెదను. నీకు కలుగబోవు పుత్రికవలనకొంత కాలమునకు సుపుత్రికతమును బడయగలవు. అందుకై విచారించు” మని చెప్పి యద్దేవి యంతర్ధాన మొందెను.

పిదప నశ్వపతి ధర్మపత్నియగు మాళవిగర్భము చాలెచు నవమాసములు నిండినపిమ్మట నొకశుభదినంబున సుముహూర్తమున మాళవిషోడశ కళాపూర్ణుండగుచంద్రునింబోలె దేదీప్యమానముగా ప్రకాశించుచున్న పుత్రికను గనెను. ఈ వార్త విని ప్ర

జలెల్లగు మిక్కిలి పంతసిల్లిరి.

అశ్వపతిమిక్కిలి యానందమునొంది పెదనొకండవ దినమున బాలసారె మహాత్మ్యముగావించి నావిత్రిదేవి యనుగ్రహమున పుట్టుటంజేసి “నావిత్రి” యని పుత్రికకు నామకరణముగావించి బ్రాహ్మణులకు గో, భూ, హిరణ్య, రజతాన్న దానములను విరివిగా జేసెను.

ఆకన్నియ శుక్లవక్షచంద్రునివలె దేదీప్యమానయై దివసినాభివృద్ధి పొందుచుండెను. ఆమెను చూచి యాదంపతు లిరువురును విమానంద భరితు లగుచుండిరి.

కొన్ని దినముల కామెకు యశావసము ప్రాప్తించి దేవలోక కాంతలకంటె మిన్నయగువట్లామె వెలుగుచుండెను. అశ్వపతి యట్టికూతుం జూచుచు, నీమెకు యశావసము సంప్రాప్తమైనది. ఈమె గుణవయోరూపముల కనుకూలుడైన వరు డెచ్చటనైన దొరకునాయని యాలోచించుచుండెను.

సాశ్వదేశమును సత్యశీలుడై ద్యుమత్యేనుడనురాజు పాలించుచుండెను. అతని భార్య శ్రేబ్య. కుమారుడు సత్యవంతుడు. ఈ సత్యవంతునకు చిత్రాశ్వడను నామధేయ మింకొకటి గలదు. ఈ క్షూపాలుడు దైవయోగంబున నేత్రములు పోయినవాడై తనరాజ్యమును శత్రురాజులచే గోల్పడి, రాజ్యమునుండి తరుమబడి దారపుత్ర వహితంబుగా నొకవసంబున చిన్నకుటీరమందు విచారగ్రస్తుడై కాపురము చేయుచుండెను. ఆహాహ! దైవమాయ యెట్టిది. ధరిణీపతియై సకలభోగముల ననుభవించుచుండిన ద్యుమత్యేనుడు కాననములందు నానబట్టల ధరించి దుంపలదెనికటికి నేలపై బరుండ

వలసి వచ్చెగదా! ఎంతటివారికైనను కష్టములు తప్పవు.

. అట సావిత్రికి ద్యుమత్యేనుని కుమారుడగు సత్యవంతుని గుణవయోరూపములు తెలిసెను. ఆమె మనస్సాతనియందు లగ్నమయ్యెను. కాని సిగ్గుచే నామె యేరికిని తెలియజేయ కుండెను.

ఇట్లుండ నొక్కనా డశ్వవతి యుద్ధకు నారద మహర్షులనారరుదెంచిరి. వారి నశ్వవతి గౌరవించి యర్జునాద్యాదుల నొసంగి యుచిత సత్కారములుజేసి ప్రసంగనోష్ఠీ విసోదములు నలుపుచు ప్నయెడ మేఘములమధ్య నొక మెఱపు మెఱసెనా యను నటుల సావిత్రి చెలికత్తెలు ప్రక్కనుండ నచ్చటి కరుదెంచెను. అట్లువచ్చి చెలికత్తెలు కొంతదూరమున నుంచి జనకుని చేరి స్వామంగిదండప్రణామంబు లాచరించిన నతిండామెను గుచ్చిని నాతలదంబున గూర్చుండబెట్టుకొని సంతోషాంబుధి నోలలాడుచుండ నాందుండన్మృగువనుగాంచి మద్యేషునితో "రాజా! యీ నీకూతును దగిన వరున కొసంగి వివాహము గావించక యింక సిగ్గెల యుంచితవి." అని యడుగ నశ్వవతి కూతుంజూచి "తల్లీ! నీకు లగిన వరునిచ్చుదును నాకు గవబకలేదు గాన నీయిష్టమువచ్చిన రాజకుమారుని వరింపుము." అన సావిత్రి కొంతతడవు లజ్జించి పికవ సిగ్గును తొలగించివైచి నగుచు "తండ్రీ! అంధుడై దైవయోగంబున రాజ్యము శత్రువులచాలుగా విస్తృతము కాననములందున్న సాశ్వవతియగు ద్యుమత్యేనునికుమారుడగు సత్యవంతుడను నాతకుగలను. నన్నాతనికిచ్చి వివాహముచేయ కోరుచున్నదానను." అనెను.

పికవ నశ్వవతి నారరునితో "మీనివరా! మీరెవరగునవర రు లేరుగాన సత్యవంతుని గుణ వయో రూపముల తెలియజేసి

హ్నించుచున్నాడను." అనెను.

“రాజా! నాకు తెలిసినంత నేజెప్పెద.

సీ. నత్యంబు వంబుట* నత్యవంతుండన

నశఁడొప్పు మటియుఁ జి* తా* స్వఁడనఁగ

నామాంతరంబున* స్మరినాధి సుతునకుఁ

గలదు తేజంబున* గమలమిత్తు

బుచ్చి నిందా* వాఁడ్యు* బురణించు శూరతి

నానవుఁ దానిరు* వసుధఁబాటు

గాంతిఁ గంఠి* కెన* గాఁదగు రూపున

నాశ్వనేయుల వరి* యనఁ దలిర్పు

ఆ. దశకు శమచు దమము* దానంబు గాగ్రహ

భక్తమును బుశవ* భావతిము

నతినియందాన* యన్యులయందులే

గంత బుద్ధులము మ* పీతలే

(భారతము.)

స్వప్నాదీ జగమున నుండఁబోదు; లేదు; గాని యూరినియం
గాన, కీడలదు. ఆ సంగతి మీ శ్రేయస్సు గోరువాడను గాన
మీరొక చెప్పి నిచ్చు. అతడు పరిణయంబైన యొకవత్సరము
నకు ముగించున మృతినొందును.” అని నాందిమహాముని జె
ప్పినట్లుగా ప్రతినిధి “అట్లే! వీరు మనయం దభిమానము
గలవాగు గావున మనకు జేవరవాప్యంబు బెరిగించిరి. కావున నత్య
ంతముగా, మంత్రమున వరింపుము” అని చెప్పెను.

“ముగ్ధియ్యా! రాజా! గంభీరము కలిగినది. పతివ్రత

లకు పతి వియోగముండునా?" అని సావిత్రి యడుగ "అమ్మా! పతివ్రతలకు వైధవ్య ముండదు." అని చెప్పెను.

పిదప నామె "తండ్రీ! వారు చెప్పినది వింటిరిగదా. దేని కైనను మనస్సు వ్రోధానము. మనస్సున నొకటియెంచి, వాక్కున నింకొకటి చెప్పినను, చేసినను వారు అత్యవంచకు లగుదురు. మొదట నొకని వరించి వారియందు దోషము కలదని వారిని త్యజించి యింకొకరిని వరించి, వారియందును దోషము కలదని వారిని త్యజించి మరియొకని వరించుచువచ్చిన స్త్రీకివయసుచెల్లువరకు భర్తలు ప్రాప్తించుచునే యుందురు. అది జాగ్రహము. అందువలన నేనెప్పుడు సత్యవంతుని మనసున వరించిరినో యవ్వడే నాకాతకు భర్తయయ్యెను. ఎన్నియొపదలువచ్చిన నింకొకరిని వివాహమాడను" అని పలికెను.

అప్పుడు నారదుడు మద్రోశునితో "క్షమాపాలా! నీ పుత్రిక వృథా నిశ్చయురాలు. ఆమెయొక్క పతిత్వ గౌరవబుద్ధి, మనోనిశ్చయము, బుద్ధిచాతుర్యము మొదలగునవే యామెను గాపాడును. ఆమె మనస్సు తీర్పబట మనకు శక్యముకాదు. ఆమె చెప్పినదంతయు న్యాయముగనే యున్నది. కావున నామెను సత్యవంతునకిచ్చి వివాహము గావింపుము. విచారింపకుము. ఆమె పతివ్రత్య ధర్మమే యామెను కాపాడును ఈమెవలన సత్యవంతునకుసంపూర్ణాయువుగలుగును. సంశయమువలదు. సర్వరమే వివాహము గావించుము." అనిచెప్పి నారదుడు దివంబునకు జనియె.

పిదప సశ్వపతి యీ తెరంగంతయు పూనగ్నిచ్చినట్లు సవిస్తరముగా తనధర్మపన్నియగు మాళవితో జెప్పెను. ఆమె కడు

నంతసించెను. వారు సత్సరముగా ద్యుమత్యేనునికడకు బోయి వివాహము గావించి నిశ్చయించుకొనిరి. అంతనొక శుభదినంబున బంధువులు, మిత్రులు, మంత్రిలు, పురోహతులు, పౌరులు, పరివార జనంబులు వెంటరా ధర్మపత్నీ సమేతుడై వారి సంతాన యాత్రికు నావయంబడు కూతును తీసికొని వివాహమునకు గావలసిన వస్తు సంచయముతో గానవమున వానము చేయించున్న ద్యుమత్యేనుని యొద్దకు నశ్వపతి బోయెను.

అంధుడగు ద్యుమత్యేనుడు వీరి గాకకు కడునంతసిల్లి యశ్వపతి కర్ష్యపాద్యాదు లొసంగి యుదితరీతిని సన్మానించి వారువచ్చుటకు గతంబేమని యడిగిన నుదేేశు డిట్లనియె.

“రాజోత్తమా! మహాప్రయోజన మొకటి కల్పించి నేను మీవలన గృతాగ్రుడ గాగోరి వచ్చితిని. నేను చింకాలము నంతా నములేక వదు నెనమిది సత్సరములు దీక్షతో నావిత్రిదేవిని బూజించి దేవియనుగ్రహమున నీకన్యనుగంటిని. ఈమె నానుభేయము నా విత్రి. ఈమె నా కులమునకుంలకు నావ పంటిది. ఈ నా కొమార్తెను మీ కొమారుడగు సత్యవంతుని కీయదలచి మీయొద్ద కిట్లరుదెంచితి. మీ రీమెను కొడలిగా నైకొన వలెను” అని నా విత్రి చే నమస్కారము చేయించెను.

పిదప ద్యుమత్యేనుడు “అయ్యా! తమరు మంచికులమున బుట్టినవారనియు, లోకోత్తర చరిత్రులనియు, ధర్మిష్ఠులనియు, సత్య శీలురనియు నేనెరుగుదును. మీతో వియ్యమందు లవశ్య కర్తవ్యము. కాని వియ్యమునకు నమత్వ మాండవలయును. నేను రాజ్యము శత్రువులచాలుగా, రాజ్యమునంగి వారిచే తగుమబడి మీ ఘో

రాటపులందు దారపుత్ర) సహితముగా వాసము చేయుచున్నవాడ ను. అట్టి మేమికన్నెను గోడలిగాకైకొనివ నీబాల, యీ సుకుమారి, యీ కోనులాంగి మాతో నీ విషవములం దిడుములు పడవలయును. హంసతూలికాతల్పములందు పడుండు నీమె పక్షభాలలందు వారచీరలు ధరించి కటికినేలపై పైటచేరిగు పానువుగ, హస్తము దిండుగా నుంచుకొని పగుండవలయును. ఈమె విడుపుల పాలున యుట నా కవచ్చుతముగానున్నది” అనెను.

అందుల కశ్వపతి “రావా? మీరట్లవ వ్యాయముకొడు. ఎట్లెప్పుడును చీకీటులేయుండువా? చీకటి వెనుక నెన్నెల సిద్ధమేగదా? రాత్రిపోయిన బగలు వచ్చుచుగదా? జ్ఞాపహీనులు బాలలు గాని, జ్ఞానవతియైన నా కొమాటై బాలగాదు. ఇప్పటికన్యములు కొన్నివిషములకు సుఖములగును. అన్నియు చెలిసిమిరిట్లనదగువా? నేమీతో వియ్యమందవలయునని గంపెడాశితో నిట్లేతెంచిన మీను నెరాకరింపదగువా? నా మనవిగైకొనుడు” అనెను.

అశ్వపతి వాక్యములకు సంతసిల్లి యాతనితో వియ్యమలనవలెనను కుతూహలము తనకున్నదనియు, తనయవస్థనుబట్టి యట్లంటిననియు, ఇంటికివచ్చి పిల్లనిచ్చెదనన్న నిరాకరించుచంత నెట్టిని గాననియు ద్యుమత్యేనుడు పలికి తనయాశ్రమ వాసులైన మునులనందఱ రానించి వారిచే శుభలగ్న మొకటి బెట్టించి యా శుభలగ్నమున సత్యవంతునకు సర్వశుభ గుణాన్వితయగు సావిత్రీ నిచ్చు వివాహము గావించెను. కళ్యాణ మహాలాత్మ్యము పంతోడు నాదిములతో, మంగళ తూర్వా రానములతో శుభముగా జరిగెను.

పిదప నశ్వపతి తనకూతురగు సావిత్రికిని, పల్లువల నిల్వ

వంశునకును వివిధాంబరాభరణాది సమస్తవస్తువిశేషములనొపగి కూ
శునచ్చునదలివియ్యంకునియొద్ద సెలవుతీసికొనెను. మాళవియు కూ
తును బుజ్జగించి నైబ్యయొద్ద సెలవు తీసికొని బంధుమిత్ర వరివార
నగొంతముగా పోయెను.

సావిత్రిపతిభక్తిగలదై వారచీరల ధరించి యక్కాననమున
నదిగ భక్తిపత్రమామృతము, భర్తకు, శుశ్రూష చేయుచుండెను. ఇ
ది సుగుణవలీయగు కోడలు తమకు కలిగినందులకు నైబ్య ద్యుమ
త్యేనులు పంజోపించుచుండిరి సావిత్రి యడకువతో మెలగుచు,
వాదమహర్షి చెప్పినది మనస్సున నుంచుకొని మగని యాయాఃవ్ర
గూఁగాపు గినములు లెక్క పెట్టుకొను చుండెను. మెల్లగా కాలచ
క్రమము తిగుగుచుండెను ఇక సంవత్సరమునకు నాలుగు దినములు
తక్కువగానుండెను. ఇక నాల్గవదినమున భర్త పరలోకగతుడగునని
యెఱిగి “శ్రీమదేనిది ఫలము సిద్ధిం” దని కడు నిష్ఠితో “త్రిరా
త్యోవనాన” వానెను వ్రతమును జేయుబూనెను. ఈ వ్రతము భ
గవద్గీతా యాధ్యాయము కావలయునని కోరి పతివ్రతలు చేయు
చుండెను.

ఈవ్రతమును సావిత్రిచేయుట తెలిసికొని ద్యుమత్యేను డడ
లి నోగలింగిలిచి “తల్లీ! నీవు జూచిన బాలపు; చిరుతవయస్సువాన
నా; ముకునూరివి; నీవిచ్చేల యీ గుప్తరంబగు వ్రతము చేయుచుం
డివి?” అని యడిగెను. అందులకు సావిత్రి “మామగారూ! నాకై
మీరు విచారించ వలదు, నే శుభముల గోరి యీ గుప్తరంబ
గు వ్రతమును చేయున్నాను” అన నాతడు పంతసిల్లి యూర
కుండెను.

ఇట్లు మెల్లగా మూడవవాణ్ణి గొల్లములు గడచెను. నాల్గవదివము ప్రవేశించెను. అదివమున సావిత్రీరేసికడలేచి నిత్యనైమిత్తిక కృత్యములదీర్చుకొని యాదివమున తనభర్తకు మరగా మాన న్నునుగును గదాయని మదిలోవిచారించుచు, భర్తకు, సత్తమానులకు శుశ్రూషయింపచ్చి వారికి, నచ్చటనుండు మునులకు నమస్కరించి వారిచే సాభాగ్యము కలుగునటుల దీవనలందుకొనెను.

మెల్లమెల్లగా భాముప్రొద్దెక్కినది. అప్పుడు దుష్టులత్సేరుడు గోడలించిలచి “తల్లీ! నీవు దుస్తరంబగు వృతమునాచరించితివి. వృతప్రకారముగా తిగ్రాత్రములు గడచినవి. నేడేల యుపవశించెదవు? మిగులయలసితివి. గనుక నివుడైన భుజింపుము” అన సావిత్రీ “మామా! నేను వృతముచేయు నుద్యమించినపుడే యీ దివమున గూడ విరోచను డస్తాద్రీ కేగువరకు భుజింపరాదని నిశ్చయించుకొంటిని. అందున ప్రొద్దుగుంకిన భుజియించెదను.” అన నాతడూరకుండెను.

ఇట్లుండ సత్యవంతుడు గరిడీయు, వరశువునుగొని సమిధలలను, పర్లములను, పండ్లను, దుంపలను, గొని తేరవివినమునకు ప్రయాణమగుచుండుటగాంచి సావిత్రీయాతని పజ్జకుంజని “నాథా! నేనిచ్చటికి వచ్చిననాటచుండి మిమ్ములనేమియు కోరలేదు. ఈదివమున నాకొకకోర్కె జనించినది. మీరు కాదనరని నమ్ముచున్నాను. మీకేమియును కష్టతరమైనవనిగాదు. నామాట నంగీకరించినచాలును. నేడు మీతోవచ్చి కాననశృంగారము జూడవలయుననువాంఛకలిగినది. నే మీతోవచ్చుటకు సెలవిండు.” అన నతడు “కాంతా! నీ ప్రవవాసవృతముచేసి మిగుల డస్పితివి. ఈదివమున నైనను

నీ వింకను భుజింపవైతివి. అట్టిసీపు కంటకావృతిమైన కాననమున నడచుట కష్టము. నేటిరాత్రి భుజించిన పిదప వలయునేని రేపు తీసికొనిపోయెదను. నేను సత్యం మే తిరిగివచ్చెదను" అనెను.

“ప్రాగనాథా! నే నువవాసమున క్విశించినంటిరి. నే నడువ జాలక పోయిన మిమ్ములనేల కోరుదును. నాకు

మ॥ ఉపవాసశ్రమ మించుకంటెయును నా యుల్లంబునందోఁడీ

విపిసంబు ద్వంపుచ్చు ఎల్లవఫలా యిర్భూతి నానాలతా

గవరీంబన విందుఁజూడఁ గనుడిం యిత్తూహలంబయ్యెవ

న్నుఁరోధించు మింతవట్టు చఁచి యుత్తుండ వెల్బుంగులకొ

(భారతము.)

అనెను.

ఆమాటలాలించి సత్యవంతుడు తన మాతా పితరులు న మృతించినయెడల తీసికొని వెళ్లెనని చెప్పెను. ఆమెతత్త్వముతన యుత్తమానుల యొద్దకుబోయి నమస్కరించి“ మీరొమారుడు న నమునకు నమిధలు, పండ్లు, మొదలగునవి గొని రాబోవుచున్నాను ఆతనితోడ బోయి వన శృంగారము జూడవలెనను కుతూహలము వొడమినది. కాన నా పోకకు మీరనుచుతింపవలయు”ననిన వారు కొన్ని యడ్డంకులు చెప్పిరి గాని యన్నిటికి నామె నమాధానమిచ్చుటవలన కొంతపడియూలోదించి యనుజ్ఞించిన నామె చయ్య సజని తనహృదయమున భయము బాధించుచున్నను చిటునప్రవీడ క భర్తతో వనమునకు బోయెను.

వనమున నాదంతతులిగువురు ప్రయాణముసాగించుచు, నం దలి నారనాకరముల వీక్షింపుచు, వనముసాగను నొండొరులు చెప్ప

కొనుచు, సరససల్లాపములాడుకొనుచు, ధృగములు, నిహంగములు
కురంగములు మొదలగు జీవజంతువులకు నీడనిచ్చు వృక్షముల జూ
చి దైవస్పృహ నొనరించుచు, మధ్యమధ్యను మంచుమంచి పండిన మ
ధురంబులగు ఫలములగోసి గరిడియ నిండించిరి. సత్యవంతుడు మరి
యొక్కచో కాష్ఠములగొట్ల నుద్దేశించి కొన్ని కాష్ఠములను మెల్ల
గా పశువుతో గొట్టి పశువుధరిణిపై బడవైచి యాయాసము
తో మెల్లగా నావిత్రీయైద్రకు వచ్చి “నతీ!

చ॥ ఒడలువశంబుగాదు భ్రమి ♦ నొంచినయట్లు మనంబుదూలెడిం
గడగిశిరంబుశూలనిశి ♦ ఖిప్తిశిరంబుల నొంచినట్టిద
య్యెనునిలువంగనోర్వనొక ♦ ముంచుకే నేవు శ్రమింబుదీర ని
యెడశెయనితునావునుసి ♦ తేక్షణమెత్తనిసంభ్రమింబుశో
(భారతము.)

నేలగూర్చుండి ముని వాక్యములు దలచుకొనుచు, మనస్సు
ను దిట్టపరచుకొనుచు, లేనిదైర్ఘ్యము తెచ్చుకొనుచు, పాపపువ్వు
వచ్చెగదాయని విచారించుచు పాశ్చేత్వముని శిరమునకు తలయొ
కతలము తలగడగాచేయ నాతడు మెల్లగా శయనించెను.

సత్యవంతునకు శ్వాసము సన్నగిల్లెను. శరీరమంతయు చలు
వలు క్రొమ్మజొచ్చెను. హృదయము దగ్గర ధ్వని తగ్గనాగెను. అట్టి
సమయమున నీలమేఘచ్ఛాయ శరీరపువాడును, రక్తవస్త్రధరుండు
ను, ఎనుబోతు వాహనముగా గలిసవాడును, భయావహ రూపుడున
గు పురుషుడొకడు పాశముచేత నిరించి యధిక సంభంధంబున సత్య
వంతుని దగ్గరకువచ్చిన సావిత్రీ భయకంపితురాలై మెల్లని పి
యునిశిరము నేలనిడి లేచినిలువంబడిరి ములు మోక్ష్మి నలున్గు నుచు

శరీరమువణకుచుండ “మహానభావా! మిమ్ములజూడ వైవరముల నితోచుచున్నది. అట్టి మీరెవ్వరు? ఏకార్యమున నిచటికి విజయా ముచేసితిరి?” అని యడిగిన నవ్వరుఘండిట్లనియె.

“తన్నీ! నీవుపతివ్రతవుగావున నన్నుజూడగలితివి. అన్యులు నన్ను చూడజాలరు. నేను యముడను. ఈతడు పుణ్యాత్ముడుగాన నా భటులబంధక స్వయముగా వచ్చితిని. ఈతడు పమాప్తాయు యుండగుటంజేసి యీతని శాశబద్ధుంజేసి తీసికొనిపో వచ్చితిని.” అని సత్యవంతుని దేహమునండి అంగుష్ఠమాని పురుషుని వెడలిం చి శాశబద్ధుంజేసి దక్షిణాభిముఖుడై పెద్దతొలివను బోజొచ్చెను.

నెంటనే సత్యవంతుని శరీరము కాంతిఃస్పీంమయ్యెను. సా విశ్రీయమిక్కిలి విచారించి తనవతిగాత్రము నొక్కచో భద్రము గానుంచి మహాభాగయు, పతివ్రతయుగాన యముని వెనువెంట సత్య వంతుని మార్గమున బోవుచుండ కొంత లెడవునకు దండధరుడు వెనుదిరిగి సావిత్రీనిగాంచి “కాంతా! నీవేటి కిట్లుగుడెంచుచుంటివి. సొమ్ము. ఇటుపైని నీకీతోవ యగమ్యాగోచగముగా నుండును.”

సావిత్రీ:- ధర్మరాజా? మీరిట్లు సెలవీయనగునా? పతు లుపోవు మార్గములను బట్టి సముద్రపోవలదా? నా వతిధర్మక్రతమున నేరాజులని సలహాలుగలవా? అన్ని మార్గములందును ధర్మమార్గ ము ముఖ్యమైనది అదినెజ్జనులయందుండు. అట్టి నెజ్జనులదర్శించుట స్వర్గాగమనము. మీగునెజ్జనశేఖరులు. అందున మిమ్ములజూచుటవల న నే పుణ్యంబుల బొందకపోదానా?

యముని:- పతిమణి! నీవాడిన మృదు మధుర భాషణముల కు నేనెంతయు నుంటినిల్లితి. గాన నీ పతిజీవములు దక్క నేదయైన

నోకో వరము కోరుకొనుము.

సావిత్రి:- సమవర్తి! నా మామయగు సాశ్వభూపతిశత్రువులచే నోడింపబడినవాడై, నేత్రములులేక విషవములందున్నవాడు వారికిడ్పట్టి ప్రసాదింపుము.

“అట్లే ప్రసాదించితిని. నీవిక కాకుము” అని యముడు పోవుచుండెను. వాని వెనుకనే సావిత్రియు నేగుచుండెను. యముడు వెనుకకుదిరిగి సావిత్రిని మరలగాంచి “తస్య! మరల నేల పచ్చుచుంటివి?” అనియడిగెను.

సావిత్రి:- దేవోత్తమా! మీరెరుగనిదేదీయనులేదు. ధర్మగతులన్నియు మీయధీనమగుటచేగదామీరుధర్మదేవతలని పిలువబడుచున్నారు. సమబుద్ధితోడ పక్షపాతములేకుండి యెవరికర్మఫలములవారికి సమకూర్పుచు న్యాయముగాప్రతింపుటచేగదా సమవర్తి వనిపించుకొంటిరి. సర్వమును తెలిసి మీరు నన్ను బొమ్మనుట బాడియూ. పతినివిడచి నేనెందుబోగలదానను.

యముడు:- బాలా! నీ వాశ్చాత్యుర్యమునన్ను పంతోపపెట్టినది. కావున పశిజీవముదక్క వేరొక వరము గోరుము.

సావిత్రి:- దేవా! మహాపాపావా? నా మామగారికి పోయినరాజ్యము మరల లభించునట్లు చేయుడు.

యముడు:- అట్లేయగును. పొమ్ము. నీవింక నావెంట రావలదు.

సావిత్రి:- ధర్మమార్గానువర్తి! మీరట్లనదగునా? పతిని విడచి సతి పోదగునా? అన్నియు తెలిసినమీరు నాపతి వెంట నే పచ్చుచుండ పొమ్మనదలేమి?

యముడు:- సాధ్వీమణి! నీ పరివ్రతాత్వమునకు కడుపరిత
సిందిరి; గాన నీ మనోహరుని ప్రాణములుదక్క నింకేదైన పరము
కొరుకొనుము.

సావిత్రి:- తండ్రీ! నయవర్తీ! నాతండ్రియగు నశ్వవతి పర
మేశ్వరుని కటాక్షమున పకలైశ్వర్యముల పొందియు పుత్రులు లేర
ను విచారమునగుంచుచున్నవాడు. అతడు ఎచునెనిమిది వత్సరము
లు సావిత్రీదేవిని గొలువ నామె ప్రత్యక్షమై నీకుపుట్టు కుమార్తెవ
లన పుత్రశతమును పొందగలవనియు, నయ్యది విభాత వ్యాసిన
వ్రాతయనియు చెప్పెనట. అందుచ మీరిప్పుడు నా జననీ జనకు
లకు పుత్రశతము కలుగునట్లు పరము ప్రసాదించును.

యముడు:- అట్లేయగును. సంశయించకుము. నీ వింతదూ
రమువచ్చి డస్సితివి. నీవిక రాజాలపు పొమ్ము.

సావిత్రి:- దక్షిణాధివా! నాకు శ్రీమయొక్కడిది. పతులచ
రణములనమ్మి వాతినే పరమ దైవములుగా భావించు పతులకుశ్రీను
యనునది యుండునా? మీకుఃప్తముగా నున్నయెడల మీ కొక్క
టి విన్నవించి నేపోయెద, ఎవరైనా అయ్యలతో నేకుపదములు గలపిచ
యెడల వారువారికి చుట్టములగుమరని యందురుగదా. అందున
మీకు నే చుట్టము నైతిని; ఇదే నమ స్కారము చేయుచున్నదాన.
మీ దీవనలందుకొని పోయెద.

యముడు:- సాభాగ్యవతి భవ. నీవు చూర్గురు సుపుత్రుల
బడయుదువుగాక. ఇక పొమ్ము.

సావిత్రి:- ఓర్పుదేవతా! మీ యాశీర్వచనములకు నేకడు
సంతసిల్లితి. కాని నాకొక్క సంశయము కల్గినది. నాభర్తను మీగు

తీసికొనిపోవుమంటిరి. మీయాశీర్వచనప్రకారము నేనునూర్గురువు
త్పరిబడయుటెట్లు? ఈ సంశయమును మీరుతిర్చిన నేమరలిపో
యెడను.

యముడు:- సాధ్య; నీవతివ్రతాత్వమునకు గదు సంతసిల్లితి.

చ॥ కొనుమిదె నీమనఃపియునిఁ గోనులివేడు చతుశ్చతాబ్దమున
మననిటమీఁదబుత్రులఁగ్రంథింబుననూర్గురిఁగాంచుఁగ్రీవ
ర్ధనుఁడగు సంతతాధ్వర వి ధానములంబరితుఁడై నేయు న
య్యనిమిషకొటికెల్లను నిజాన్వయ మాళినిఘావణుండగుఁ

(భారతము)

పిదప సావిత్రిమిగుల సంతసించి తనవల్లభుని యొద్దకువచ్చి
శిరమునుమెల్లగా తన యంశతలమున నిమగ్నం కూర్చుండియుండు
కొంతవడికి సత్యవంతుడు మెల్లగా ప్రోక్షకొత్తిగిలి తేలివిఁగాంచి
తన ప్రాణేశ్వరినిజూచి “సతీ! నే గాఢనిద్రబొందియుంటిని. అతిన
మయమున నొక భయంకరాకాశుడు వచ్చి నిన్నుబట్టిపైకిలాగే ము
రలవదలివేసెను. అదిదెవరై యుండును?” అనెను.

అందులకామె భర్తతో నయ్యచి కల గాదనియు, నిజమున
య, దానివృత్తాంతమంతయు మరుచటిదిసమున చెప్పెదననియు,చె
ప్ప మెల్లగా సత్యవంతుడు లేచెను.

వారుమెల్లగాకొంతదూరము గృహేహాన్యుఖులై పోయిరి.
అప్పుడు సావిత్రి “నాథా! మీరు నడువచాలరని యనుకొనెద. కా
ననీరాత్రికిచ్చట విశ్రమించి లేవక బయలుదేరి యింటికిపోదము”
అన సత్యవంతుడు “ప్రాణేశ్వరి! నాశరీరాన్వస్థత బాగుగ నేయున్నది
మెల్లగాపోవుదము. నాజననీజనకుల హావత నేని వినిసముచ నెట్లుగో

గలవాడను. ఇంతకుమున్ను న్నకును నింతవరకు కాననమున నుండలేదు. అందున నాల్గిదిండుగ్రులు నాకై యెంత పరితపించుచున్నారోగదా. నన్నెన్నడును నూగుడస్తాది కేగినపిదప నాల్గి యావలకు బోనీ యడు. అట్టిది నేనీదినమున వర్ధరాత్రమున నీవివినమున గుమ్మరు చున్నవాడను. అందులకు నాజనని యెంతవిలపించుచున్నదోగదా. నాల్గిదిండుగ్రులు నన్ను కడుగా రాబమున కెంచుచుండెడివారే. అట్టివారునన్ను నేమిగానక యెంతవిలపించుచున్నారోగదా. ప్రీతిదినమువలెనే నన్నింటికీ బోనీయక ప్రవమెందులకీట్లు చేసెనోగదా. నేమిన్ను గాడకెలియక నామాతాపితరుల చచ్చటి మునులనడుగుచుం గగుగదా” అని బహుభంగుల దుఃఖించుచుండ పావిత్రీయు దుఃఖాత్మాంశయుగూచు భర్తనుకొగిలించుకొన నాతడును శిరీషమై నున్న భూతిండుచుకొని ప్రయాణవన్నిధుడైన పావిత్రీ ఫలముల గదితయు భారమునయొక్క చైట్టినకు తగిలించివైచి, కొంచెమువండ్లను కావములకొంచెము బట్టుకొని, యిద్దగును నాశ్రమాభిముఖులై పోయిరి.

అచ్చట వాళ్ళిరుమి న మువలిదంపతులు దక్షిణాభిమి వ గవ్వీరాగమన, శశోమయి కల్గినవారై, కోడలిని, సుతుని గాన గ, పల్లెగు మున్నీరుగా నేడ్చుచు మునులయొద్దకు పోయి “ము గలారా! మాపావిత్రీ సత్యవంతునిగాంచితిరా?” అనియడుగ ము నెలంపరు నాటికి సత్యముజెప్పుడు నయనలభమున కాశ్వర్యము నొందునంగి, ఎదిరి పావిత్రీనమేతుకై సత్యవంతు డరుదెంచిన నాడై కాన్యమృగా జ్యేసులు కడునంతోషముతో వానినికొగిలించుకొ నిరి. మునులును పరమానంద భరితులైరి.

అంతట ద్యుమత్యేనుడు సుశునితో “నాయనా! యింత
కాలము పనమున నేమిచేయుచుంటిరి.” అని యడుగ తానెడవికి బో
వుటయు, ఫలములగోయుటయు, కజ్జలుగొట్టు నమయమాన పోయి
వేదవముప్రారంభించుటయు, పిచ్చుట తాను విశ్రాంతిచేయుటయు, నవ్వు
దులనొక్క పురుషుడు నిగ్రహించుటయు జెప్పునెడ సావిత్రిచూ
నుగారితో జరిగినది చెప్పనూహించెనుగాని తన ప్రభావము తాను
చెప్పుకొనుటకు సిగ్గుజెంది యూరమాడెను. అట్లు మాట్లాడుకొను
చు నిశాశ్రమాభిముఖులై పోయిరి.

అచ్చట ధర్మదేవతా ప్రభావంబుమున మాళవి గర్భిణుని వ
రించెను. అందులకాదంపతులు సంతోషించుచు యోగమాలి పలు
కులుమదిని తలచుకొనుచు, పుత్రులు కలుపదురను నా
నందము పొందుచుండిరి. వివాహమున నాటకుండి పాదుకాశం
జూడనందున ఆమెను జూడవలెనను నాంధ్ర కల్పిగెను. అందున వాని
భయమును సావిత్రీ నిత్యవంతులతో జుచ్చుకొని నచ్చుటకు పయ
లుడేరి ద్యుమత్యేనుని కుటీరము నొద్దకు వచ్చి వారి నచ్చట గూర్చి
యంధులుగదా యెచ్చటి కేగియుండురని నూనొచ్చుచుచు నెవరిని
లు చూచుచుండ గొంచెము దూరముగో సావిత్రీ నిత్యవంతులు,
శైబ్యా ద్యుమత్యేనులు, తొందరపడుచులతో నచ్చట గొంచెము
కెనుగుగాబోయి శైబ్యాద్యుమత్యేనులకు దృష్టి లగింపదలచు నూ
ల సంతోషించుచు పండుచును గూడి యాశ్రమమునకు వచ్చిరి.

శైబ్యాద్యుమత్యేనులు దృష్టి లగింపదున పట్టనన రుద్రా
చి సంతోషించుచుండిరి. ఎరుచటినినమాన ధర్మగా జరుగగ్రాము
న శితువులు నశించినారని మంత్రులు, భిక్షకులు, ప్రాజ్ఞులునె

దనున సూది దుష్టను తేనెచనికడవచ్చి “రాజా! మీ శత్రువు బంధుసమేతుడై మృతినొందెను. అని మీరువిజయము చేసి మరలమీరాజ్యము స్వీకరించి మమ్మల కావించింపజేయ గోరుచున్నారము ఇదిగో భద్రజయము దీనింభ్యంబిరండు.” అని వేడుకొనిరి.

ఇంతయు వినుచుచూచుచున్న యచ్చటివారిందరు నిశ్చేష్టులై యిట్టి సంతోషకార్యము లొక్క కాలముననే జరుగుట కేదో యోచన కరణ ము తడవలయును. అది యేమో చెప్పుమాయని యాశ్చర్య సంతోషములతో కొట్టుకొనుచుండిరి.

అట్టి సమయమున నారదమహానులవారు “భర్తాహారిమహిమని ఎరుగక పోయినాములతరమా” అని వాడుచు తంబుర వాదనలతోనుచు గగనము నుండి యచ్చటి కరుదెంచిరి. అప్పుడందఱు లేచి వారి స్వస్థి బాగుబోలెనని నుచిత సత్కారము జేసిరి.

పదివది రోజుల సంతోషము నారదుని వలన తెలిసికొన గోరి కీటకవిద్యము తెలుపుచుని నారదుని కొరరి. అశ్వపతికి పూత్యము నులదుని చూడగనే అతడుతనకు సోతీరి సత్యవంతుల నెవరైనామరిచ్చిన పంజర భూషణము పచ్చులయు, చెప్పినగడువు సమాప్తముగా బూర్తియగుటయు, కూడచూచి యింతయు తన కు ముచ్చటగా దెలిసని మున్నెవరో ననుకొనుచుండ నారదులవారు ఇదియొక మహత్తరయోధుని పరివ్రతాత్వ ఫలమనియు, ఆమె పరివ్రతగావించుభర్త పౌరాణములను యముడు తీసికొని పోవుచుండ నానిని యిచ్చోలు వానితో వాగ్వాదము జరిపి వాని యనుగ్రహము లొనరింపక కాలమున నిన్ని శుభకార్యములకు కారణ భూతురాల యొనెని నడచి, యిత సత్యవంతుడు నొల్లువందల సంవత్సరములు

బ్రతుకు పనియు, నూర్గుడుపుశ్చుల బడయుపనియువారలకెఱింగించి వారిని సుఖముగా రాజ్యముచేయుచునుండునని చెప్పెను. అత్యవతికి నూర్గుడుపుశ్చులు పుట్టెదరని వాక్కుచ్చియుండరి వాశీరవ్విదింది గగనమునకు బోయెను. అందరును మిక్కిలి సంతోషించుచు సావిత్రి పాతివ్రత్యమునకు సంతసిల్లి ఆమెనుకొనియాడిరి.

పిదప పచ్చటివారందరును బహుసంతోషమున ద్యుమత్యేనుని పురమునకుఁబోయిరి. వీరవచ్చుచున్నారని తెలిసివారిని జూచుటకు వ్రేజలందరు నెదురుగాఁబోయి వారిసంతోషమును తెలియజేయుచు పుష్పవృష్టి కురిపించిరి. ఎచ్చటజూచినను జయజయధ్వనులు మోగుచుండెను. వారుమెల్లగా కోటలో బ్రవేశించిరి.

పిదపద్యుమత్యేనుఁడొక శుభదినమున పర్యవంతునకు యశావరాజ్యపట్టాభిషేక మొనర్చెను. అందరును సంతోషించిరి. బంధువులు వారివారి గ్రామములకు బోయిరి. శుభముగా రాజ్య పాలనము జరుగుచుండెను.

“ఓధగ్గురాజా! యాసావిత్రి తన యత్తమామలను, జననీ జనకులను, భర్తను, దన్ను, కులముసంతను గూడ నుద్ధరించెను. ఆ మెచరిత్రము వినినవారినిగూడ వట్లేయుద్ధరించును. కనుకనీవు సమస్తశుభముల బొందగలవు.” అని పాండవులతో సావిత్రిచరిత్రమును మార్కండేయు మహామునిచెప్పి వారిసంతోషానిబోయెను.

౪. భరతోపాఖ్యానము

పూర్వము సుగుణుడు ప్రియవ్రాతని శ్వేత కుమారుడగు నాగ్నిధృవును మేగువర్వతమునకు దక్షిణముననున్న జంబూ ద్వీపమును పోచానురంజకముగా నానించుచుండెను. ఒకనాడతడు పుత్రోకాముండు మందరగిరి నమీవంబున గమలభవుని గూర్చితప స్సుచేయ నా చతురాననుడు సంతసిల్లి పూర్వచిత్తయును నప్పరస ను లంపెను. అతడామెనుగాంచి మోహవశుడై యామెతో శతప హవ్రో వర్తనములు రీతి ముఖముల ననుభవించి, నాభి, కీచ్రునుషు డు మొదలుగాగల తొమ్మింపు కుమారులను బొంది వరలోకము నలంకరించె.

తదనంతరమాతని కుమారులు మేరు పుత్రికలగు మేరుదేవి పెండ్లలుగాగల తొమ్మింపుకన్యలను వివాహములమురి. అతని కు మార్గలలో శ్వేతకుమారు నాభి, మేరుదేవిని పెండ్లియాడెను. ఆమె కు సుదేవియును నింకొక నామధేయముకూడ గలదు. దంపతులిరువు రు సంతానముకొల్పకై వాసుదేవుని బూజించిరి. అంతనాతడు వారిలకు బ్రత్యక్షమై వారికోర్కె నీర్పటకు తాను సుదేవి గర్భవాని మున జన్మింతునని చెప్పి యంతర్వర్తితుడాయెను. ఆ దంపతులు సంతసిల్లిరి. సుదేవి గర్భము దాల్చెను. వనమా సములునిండ గనే యొక శుభము హూర్తమున పుత్రికొకడు జన్మించెను. వారాతనికి ఋషభుండని నామ కిరణము గావించిరి.

నాభి యనంతరమున ఋషభుడు జన్మలకందరికు బ్రాయంబ

గృహముల ధానికేతువు శరణువ్యా దీచ్చిన దయః తియనకవ్యమః శ్రేష్ఠీయాదీ యామెవలన భరితుడు, మిళివస్త్రుడు, ఇలావస్త్రుడు మొదలుగాగల మూర్ఖులు పుత్రులగాంచెను. అందుమొదటి తో వ్యూహుని రాజ్యమైరి. రెండవ తోవ్యూహుని వారికి వంతులు గానుంజిరి. తిమ్మంగల యెవబదియిచ్చు కుమారులును బ్రాహ్మణోస్త్రమైరి.

విన్నూట ఋషభవశారుడు తిమ్మమార శరణునం దగ్గరి జుండును, బరమ భాదవత్తుడునైన భరితుడు గాజ్యం బవ్వించి జనులకు మోక్షమార్గము బోధించి దీనికేగె.

అట్లు భరితుడు అజనాభమునకు రాజై ధర్మశీలుడై రాజ్యముచేయుచుండెను. భరితుడు పాలించుటంతేసి దీనికి భారతవృషును పేరు వచ్చెను. భరితుడు పంచదనియను కాంతారమును పరిగయంబై యామెతో పంసారసుఖముల నవభవించుచు నామెయందు సుమతి, రాష్ట్రభుక్కు, సుదర్శనము, ఆచరణము, భూమి కేతువు ననునేవురు పుత్రులరబడసెను. ఈతడు పూర్వులవలె ధర్మాధర్మ విచక్షణమెరిగి రాజ్యముజేయుచు, దుష్కేతుడు, శిష్టరక్షణము గావించుచు, నెచ్చెడును సజభక్త జన హృదయారవిండుడును, భక్తపరాధీనుడును, పరంధాముడును, పరిమవురుడును, శింఖచక్రిగదా భారీయునైన వైకుంఠవాసుని మనస్సుననిలిపి, భక్తివీడక నేవించుచు నేబదిలక్షలవేలెండ్లు రాజ్యంబుచేసెను.

విన్నూట భరితుడు పంసారసుఖముల నిత్యముల నెయించి, రాజ్యమునేవురు పుత్రుల కీచ్చి, దారపుత్రాదుల విడిచి, బహువిధ సంపదల

తో నలరాదుగృహంబులలాసి తపోనియత్తుడై హిమాలయ దక్షిణ భాగముచేరెను. పూర్వముచ్చట శివుడు జగన్మోహినితో. రమించునవుడు జగన్మోహినికి రతిశ్రమమున జెమ్ముటగ్రమ్మెను. ఆ స్వేద జలంబునదిగావ్రేవహించె. ఆనదియందువజ్రముయ కీటకము లేర్పడెను. వానివలనచేర్పడిన శిలలేపాలగ్రామములు. ఇదియుప్పటి కిని దొరకుచున్నవి. ఆ నదినే నేకుగండకీనది యనుచున్నాము. అట్టి గండకీనదియొద్దవ నోరమ్యమైన యాశ్రమమున నేకాక్షియై, బహువిధ పుష్పములను, తులసీదళములనుగోసి దైవమునుబూజించుచు, కందమూలాది ఫలములనాతినికి నమర్చించుచు, క్షణమైనను వస్తుగా బోనీయక యాతినిసేవలు నేయుచుండెను. ఆతనికితరచిందిరిలేని నేకాక్షిచిత్తుడై భక్తియోగంబున దగిలి యానందనముద్రమున నీనులాడుచు, కొంతివడి మైచుచుచు, ముల తెలివితెచ్చుకొనుచు నాతిని దివ్యవామమును నోరార వాక్కుచ్చుచు కాలము వెల్లబుచ్చుచుండె.

ఒక దినమున భరితాను చక్రశ్రీరంబవంబు నా గండకీనది యందు న్నానము గావించి ముహూర్తి త్రియంబంతర్జలములందు బ్రాణవోచ్ఛాసంబు నేయుచున్నతిటి పూర్ణగర్భిణియగు నొక్క హరిణి మొంటియై కలార్థముగగుదెంచి కలపానంబు నేయుచుండెను. ఆనయంబున లోకభయంకరముగ మృగరాజ గర్జారవము శ్రవణవిదారక మై విసవచ్చెను. హిమాలయానికి స్వభావమున భీతయగుటంజేసి భయమగ్గులముగా, శరీరమున జెమ్ముట కాల్యలుగట్టి పోవహించె. తిల్లడిల్లి చెంగున నది నుల్లంఘించునెడ నా గర్భంబు నగభిత్తుబై నీటబడెను. ఆహరిణి మృగపతిలోల విషటకు భయబడి

వదీతీరఁబున నొకచోబడి మృతిజెందెను.

• ఆహరిణపోతిము నీటబడి మునుగుచు తేలుచుండెను. అంత
టభరతుడు గనులువిచ్చిచూచి కరుణార్ద్రహృదియై దానినెల్ల
యిననురక్షించి పోషించనిశ్చయించి మెల్లగాదాని యొద్దకుబోయి
భుజముపైనుడుకొని తీగమునకుదెచ్చెను. పిదప తన యాశ్రియము
నకు గొనిబోయి దాని నత్యాదరమున బెంచుచుండెను.

మృగశాబకమునందుగల ప్రేమంజేసి భరతుడు తనను తా
నురచితా చేయవలసిన బరమపురుష పూజాపరిచర్యాదులకు శా
లములేక దానిపోషణార్థమై కాలము వ్యయమునడుచుచుండెను.
దినక్రియమున నారిని తెవంబుచలన మొందనాగెను. ఒకనాడతడు తి
నచుదిలొ

ఉ॥ “అక్కటబల్లిఁగొని పారి * గార్భకమాపు ~ లేమిఁజేసియే
దిక్కునులేకయున్నదిట * దెచ్చితినాయెడ నీమృగార్భకం
బెక్కుడు ప్రేమసేసిచరి * యించుచునున్నది నాదునన్నిధిన్
మక్కువచేసి దీనిఁగను * మన్నవలందగఁబోతు నెంతమున్॥

భాగవతము.

శరణుజొచ్చిన జంతువునైనను, శత్రువునైనను గగుణతో
డజూచి కాపాడిన బుద్ధ్యంబు పశ్చాత్తాపమునైనను జెప్పవలయుంటి
నిగదా. కావ దీనివిశువను” అని తలపోసి దానిని కుహారునింట
నెక్కుడుగ బ్రేమించుచు, తాన్నానమునకు బోవునపుడును, సమీప
లను, వర్ణములను, దుంపలను, వండ్లను, తేబోవునపుడును తన కి
డముందికొనుచు, ఎవ్వమృగంబులవలని భయంబున వెనువెంటచి
రుగుచు, నతిన్నేనాంబువలన కొంతవడి భుజములపై నైబొంది

లాగించుచు, పరిశ్రమ నింపుచు, హరియు నిత్యురైబుల్లిక శృతిష్ట
ముల వాడెంచునపుడును వాధ్యమధ్యలేచి హరిణునిబంబుచుబా
నుచు, ముద్దెబాడుచు, నాడుచు కెంచుచుండెను.

అహరిణిపోగింబును చెంగుచెంగున గెఱులువేయుచు, భ
రితమియ్యెడుకుబ్జలను కొమ్మలవాడించుచు నీరుచు, దూరము
గాబోయి మరిలవచ్చి యూరుపులపై శయనించుచు, సంశోష
మున నాడకొనమిండెను. ఇదియొకచుండ భరితుడవడిమిలాసం
దమున బొందును. అట్లుండనో నాడ హరిణిమయ్యా శ్రమిమమీ
శి యెటుకేని జరియె.

అంతభరిసుడా హరిణిపోతము గానంబడమి దుఃఖితున
య్యుండె యేమియునోచరి యుటనుండె దుఃఖించుచు "అయ్యో!
నాహరిణిపోగింకే హరిమిమ్మ ముల వాడెబడెనోగదా! కిన్నకుమూ
రుకెవలె కెంచితోని. ఇప్పుడెచటికెబోయెనో యేమాయెనో తెలియ
గాకున్నది, నీమిసేతున? ఓహరిణిపోతమా! నీవులేని యాయా
శ్రమిమమ నాకేల. ఇచ్చటనేనో ఓడమైననండచాల. నీకన్నులు
కీలంపు నేనెంతని నిలంతును. తెల్లిలేని నిన్నటిగారాబముగ కెంచి
తొ. దారిపుతొమిలపై మోహంబువిడిచితిని. వనములకేకెంచి
తిని. కానీనీపై మోహమున విడువలేకున్నాడను. నేనీమిసేతున?
మరిల. నిన్నెప్పుడు గాంతును? కేహ్యనమగుడునైయుండి నన్ను
కొమ్మలనోచు మిదోరములనల్పు నిన్నెపుడుగాంతున? త్వరితగతి
పూజాద్రోవ్యంబులతోక్కి. నేగోపింప కుమారునివలె దూరము
గాబోయి నీకేచి మరిలవచ్చి నవచ్చినావొక్క నిలచుండు
శుభ్రుడుగాంతున? నన్నిదానవర్తతాములైన ముసీందుగిల శజ్జావ్ర

మగ్గుకట్టి హరిగిపోతంటు నెప్పుడు కన్నులార గాంతును? దీనినె
వ్వలైన దాచివైచిరో లేకయది ఘోరవన్యస్యగముల వాతబడె
నో దానిని గాంచుటెట్లు? ఓ దైవమా! యేమిసేతును?" అని ఒహు
భంగుల హరిగిమును దలచుకొనుచు పూర్వకర్మవశమున యో
గభ్రష్టుడగు భరతుడు నితర జాతిని బుట్టివ మృగశాలకము మీ
దిమోహ మెక్కుడగుచుండ విచారనముద్రముననీడులాడుచుండెను.

ఎంతటివానికైనను నుడుట వ్రాసినవారిత తప్పదుగదా!
దారపుత్రాదులను, రాజ్యమును, సర్వసుఖముల విడనాడి తపో
వృత్తివలంబించి, యరిషడ్వర్గములజంబించి, దైవచింతతప్ప వేరొ
కదింతలేని భరతుడు మృగశాలకముమీది మోహమునబడి కొ
ట్టుకొనుచున్నాడుగదా. అట్టి పరమభాగవతునకే కర్మము తప్ప
నవుడు మనమనగ నెంతవారము?

అట్లుభరతుడువిచారించుచుండ నిరుపేదకుధనము దొరికినవిధ
మున, కటికిచీకటిలో కాంతిగలిగినట్లు, పుట్టుగుడ్డికి దృష్టి కలిగిన
చందమున నా హరిగిపోతము వచ్చి కనుపించెను. అప్పుడు దేశాం
తరమేగినచ్చిన కుమారునిజూచిన తల్లిదండ్రు లానందము నొంది
నవిధమున భరతు డుప్పొంగి దానిని కొగిల జేర్చుకొని ముద్దులా
డుచు, శరీరము నిముగుచు, తననేత్రములనుండి వెలువడుచున్న
యానందభాష్పములతో దాని శరీరమును తడుపుచు కొంతవడి
యానందాంబుధి నోలలాడెను.

ఇట్లుండ గొన్నిదినములకు భరతున కంత్యకాల మానన్న
మాయెను. అట్టి సమయమున నా హరిగిము పుత్తునివలె భరతు

నిజాచుచు నిలువబడెను. భరతుడును హరిణంబునే మనస్సు సం
కుంచుకొని హరిణము వదలెను. అందుకలన నాతండు మరుజన్మం
బున హరిణమై జన్మించెను.

హరిణమై జన్మించినను భగవదారాధన సామర్థ్యంబున
తాను హరిణమై పుట్టుటకు కారణము తెలిసికొని కడువిచారించి
తనలో "నే భరితవర్షమునంతకు రాజునై రాజులందరు నన్నుఁగ్గి
స్తుతింప కుమారులను రాజులజేసి పర్వతంగ పరిత్యాగము గావించి
నే రాజబుష్పినన మెలంగియు, నే నాహరిణమందలి మోహము
న హరిణమునై జన్మించితిని. ఏమి నా యదివేళము. ఆ హరిణ
పోతము కతమున నా తండ్రునకు భంగము కలిగె. నే మోక్షదూ
రంకనైతిని." అని యనుకొని తెలివి తెచ్చుకొని మిరల నేకాకి
యై రిల్లిచిబాసి తక్షణమే పురుషుల యాశ్రయమునకు బోయి
యచ్చట మృగదేహ త్యాగవసానంబునకై దైవంబును ధ్యానిం
చుచు, తుదకు శరీరమును విడచెను.

పూర్వమంగిఠసుడను బ్రాహ్మణోత్తముకు గలడు. ఆత
డు పరమశాంతుడు; తపస్వీధ్యాత్మ నిరతుడు; పరమ పవిత్రు
డు; సుగుణశీలుడు; కరుణార్ద్రహృదయుడు; నీతికొనియుడు. ఆత
ని కిద్దరు భార్యలుగలరు. అందు ప్రథమభార్యకు తొమ్మింకొంకొ పు
త్రులును, రెండవభార్యకు స్త్రీ పురుషు లిద్దరును జననమొందిరి.
రెండవభార్యకు గలిగి:పుత్రుడే పరమ భాగవతుడును, రాజర్షిప్ర
వకుండును, హరిణ జన్మమునొందినవాడునైన మనభరతుడును. ఆత
డిజన్మమున నితరులతో సాంగత్యము గలుగజేసికొన గూడదని

యెంది, మిక్కిలి భయమునొంది యెల్లప్పుడు మాధవుని మదిని
దలచుకొనుచు శ్రీహరి యనుగ్రహమున పూర్వజన్మముల జ్ఞ
ప్తికిదెచ్చుకొనుచు, నొకజడుని చందమున బ్రవర్తించుచు జడభ
రతుడని పేరుగాంచెను.

జనకుడగు సంగిరముం డితనియందలి ప్రేమచే గారాబులు
న బెంచుచు బ్రాహ్మణులు చేయవలసిన కర్మలం జెప్పించుచు
కాని భరతుడు బ్రాహ్మణ కుమారుండై కర్మల యందిచ్చుకేక
యండియు పితృవియోగమున నాతని నన్నిధియందే గాయత్రి
మంత్రోపదేశంబు నొంది వేదముల వధ్యయనము సేయించును.
తండ్రియు నితడు విషయ విధేయతలతో జేయు పనులకు కడుసం
తసించుచు నితను నాతని కాచార వ్యవహారముల గఱపుచుండె
ను. అతడును విసుగువిరాములకేక శ్రద్ధాభక్తులతో నేర్చుకొను
చు జననీ జనకుల సంతోష బెట్టుచుండెను. అట్లు కుమారుని
చారవ్యవహారముల గఱపి కొన్నివత్సరముల పిదప నీలోకమును
తాసి పరలోకగతుడయ్యెను. అతనితోడనే సుకుశీలయు, భర
మపతివ్రాతయునగు భార్యయు నగ్నిప్రవేశంబు గావించెను.

భగవద్భక్తుడగు భరతుని మహిమలు తెలిసికొనలేక యు
తని సవతితల్లి కొమారు లవినీతులై యతని కాత్మముల జనావ
నీయక యనేకవిధముల బాధించుమంకిరి. అతనిచేసే గృహస్థ
త్యములన్నిటిని జేయించుచుండిరి. కావరూ భరతుని, పిన్ని
వానివలె వారు చెప్పినయెల్లవినిర్వర్తించుచు, వారు చెప్పినట్లే
జిహ్వాకు హరియుగానేవలచి దానిని భక్షించుచు, సుఖసంతోషము

లశించక, ఎండవాన రాత్రీబగలువని తలచక, సిద్ధాహారములకు లక్ష్యబెట్టక వివిరిల్లుచు నూక, చిట్టు, పొట్టు, లెవును, తేలిక పిండి మొదలుగాగల గ్రీన్యముల నమృతముకింట నెక్కుకుగా భావించి భక్షింపుచు, వృషభంబునుంబోలె బనిచేయుచు మిలి నాంబరముతోడను, మన్నుబట్టి నల్లగానున్న యజ్ఞోపవీతములతోడను నిఘాగుగప్పిన నివృతందంబున కృషి కర్మంబునందు తపకు ని యుమించిన పనులజేయుచు చేని కాచుచుండెను.

అకాలమున వృషభుడను ధరణీనాథుడు గలడు. అతడు పంతానకాముడై సరవళువును కాలికాదేవికి బలిసేయ సమకట్టి సరివళువును దేమ్మని భృత్యుల కాజ్ఞాపించెను. వారు తిరిగి తిరిగి యొకని గొనితెచ్చిరి. కాని వాసిందచ్చిన పిదప దైవయోగంబు న కాలకు తెప్పించుకొని పారిపోయెను. అతని వెదకి తీసుకొనివచ్చుటకై భృత్యులు పోయిరి. వారికతి డగవడలేదు. వారేమి సేయువదియోచోచక దిరుగుచుండ నా రాత్రీమిలినాంబరమును ధరించి జనునచందమున చేని కావలియున్న విప్రయోగిని మన భరితుని గించి మించినరవళువు లభించెనని యాతనిబట్టి తీసికొనిపోయిరి.

సగవ నాతని కాలికాలయంబునకు దీసికొనిపోవ నుద్యుక్తుడై యూరిని కిల్లింగన్నావమాచరింపఁజేసి, నూరిన పత్రంబుగ కట్టికొని గిరిపుష్పాదులతో నలంకరించి, పంచభక్తి పరమా స్థలంబు భుజింపఁజేసి మహావాద్య మోపంబులతోడ నాతని కాలికాలయంబునకు దీసికొనిపోయిరి. పిదప దేవి నమ్ముఖంబున కావలికావేసి యా నూరిన మారుషనరవళువు రక్షణంబున దేవిని సం

తోపబెట్టదలచి ఖడ్గముచేబూని నిలచెను.

క్షూపాలుకు తపను కాలికి బలినీయ సిద్ధముగా కరచాలముచేబూని నిలచినను భరితుడు జంతుకొంతులే భూపతియందును, ఖడ్గమందును, చండికయందును, దానచ్యుత భావముంచి వృద్ధయందును వారినిధ్యానించుచు భయమనుపదలేకయుండెను.

అట్టిసమయమున విప్రుడును, వరమశాంతుకును, సుగుణశీలుడును, భగవద్భక్తుడు నగు భరితునిహింసించదలచిన వృషలునిపై కోరిధంబు ముమ్మడిగొన హంకరించుచు నా జేవి పాపాత్ముడైన యారని భృత్యవర్గంబుల దలల దుగించివైచి, వృషలుని శిరముగూడదుగించి చేబూని కొంతపడి నాట్యముగావించి, విప్రునిబోది యంతర్హితయయ్యెను. పిదప నా విప్రుంగవుకు చండికాలయంబునుపదలి మరల తనపాలమునకుబోయి చేసి కావలియండెను.

“బ్రాహ్మణోమనుజేవతా” యను వార్యోక్తిగలను. ఇది యెట్లన వందరికింటివిష్ణు డధికుడు. అట్టివైకుంఠవాసుడు బ్రాహ్మణులనాదరించును. గాన వారు మానవులకు చైనసమానులు. అట్టి విప్రునిజంతుల వంచమహాపాతకములలోనొక్కటి బ్రహ్మన్వరూపంబును, వేదరూపంబునగు కేశవుని దేహముబ్రాహ్మణోద్రిములుభరింతురు. అందున నేవారుపూజ్యులు. తత్వబుద్ధి కేమదమాదిగుణములుగలవిప్రుల బూజచేసిన మాధవునిపూజచేసినట్లుగును. అట్టిభూసురులపూజించుమానవుకు తప్పక భూతలమున మోక్షమార్గమును గొంచును. గాని వారినిహింసించదలచినవారువృషలునివలె కళింతురు.

సింధుదేశమును రహూగణుడను భూపాలుడు పాలనము చేయుచుండెను. అతడొకదినమున నితడు తీరమున నున్న కపిలమహాక్షుని యాశ్రమమునకుబోయి యాతనిదర్శించి యాతనివలన తత్వమెరుగఁగోరి శిబికారోహణము చేసిపోవుచుండెను. శిబికావహులు మిక్కిలియలసిరి. అట్టి సమయమునచేసి కావలియున్న భరతుని వారుగాంచి యాతడొక యున్నాఁగునివలెనుండుటంతే సియ్యాలనిచే శిబికము మోపింతనుని యాతనిదెద్ది పల్లకిని మోయుమనిరి.

భరతుడు బోయలుచెప్పిన చొప్పున తనమనస్సుకొలది యతివేగము త్రాళ్లు, రప్పలు, గుట్టలు, మెట్టలుచూడకుండ పల్లకి భారము తనదికానట్లు భావించుచు మోసికొనిపోవుచుండెను. మిగిలినవారు వానితో సమముగా ఎరుగిడకాలక లోనున్న భూకాంతున కాయానముకలుగ జేయుచుండిరి. అంతివాధరణీనాథుడు శిబికావహుల చిలచికోపించెను. అంతవారట్లు చేయుటలేదనియు, దీనికంతకు నాకొత్తబోయయే కారకుడని వానిని జూపిరి. అంతరాజు బలాత్కారంబునం బుట్టిప కోపంబునంగోపించి, నిమగ్నపిప్పి నీఱుగప్పి వ నిష్ఠునంబోలె కనుగొనరాని బ్రహ్మతేజంబుగల భూసురోత్తముని కర్ణకారంబుగా నిష్ఠురవాక్యంబుల నిట్లనియె.

చ॥ అలసితివెంతయుఁ ముసలి నాఁటడస్సితి వెన్నుమిక్కిలిం
బలుచనయున్నదీ శిబిక భారము మూరము మోసితేగతిన్
నిలిచెదవంచు భూవగుఁడు సింహముల్ దగఁబల్కనామెడం
బలుకక మోసె నాశిబిక బ్రహ్మణ ఎరుఁడు పార్థివేశ్వరా॥
(భాగవతము)

అంత మరల నా భూకాంతుడు.

సీ! ఓరిదుర్మద వివరోరి జీవస్మృత
నాయాజ్ఞాదప్పించి నడిచెదీవు,
ఈవక్రమార్గంబు లిన్ని యువిడిపించి
నడిపింతునిన్ను నన్యార్థమందు,
నవిరాజగర్వాంధుడగుచు గుణతి,
యంబునన్మద్ధి బొందినభూవరుండ,
బద్ధ ప్రలాపముల్ వల్కుచుండివఱచి
శమదమాదులచే బ్రశస్తుడగుచు,

తే! జగతి బ్రహ్మవ్యూహమై నకిలభూత
మాలకు నర్త్యంతహతుడైన భూసురుడు
యోగింపైన దెలియలేకున్నరాజు
నంత వీక్షించి యల్లనిట్లనుచుబలికె!

(భాగవతము)

ఓభూపాలా; మీరు సెవ్వునదంతయునర్త్యము. ఈ శిచికభారము నాశిరీరమునకుగాని వాకు గలుగనేరదు. వ్యాధులు, శత్రుభయంబులు, జనాదురణంబులు, నహంకార మనుకారములు, ప్రేమాతిశయంబులన్నియు జేహముతోడ జనించి వానితోడ నశించునుగాని జీవునకుండవు. నేను మీరు సెలవిచ్చినట్లు జీవస్మృతుండగాను. శత్రునుఖములు, శిరీరమునకుగాని జీవునకుగావు. నీవు ధారణవాధుండవుగాన నన్నాజ్ఞాపింపవచ్చును. శిక్షింపవచ్చునుగాని “నన్నుముట్టకు నామాలకాకీ”యనునటులు నేనొకరిసాంగత్యముజేయు

క యొకరిచ్చి వానివలెనంద నన్నునీ యే యేమిసేయును? నేనేమి
యదెలియని ప్రార్థించెను. అట్లనెత్తు తిట్లందినను నది వ్యర్థము
గాక బనువా? యనుచు నాపొక్కిరిముడి పూర్వార్థ విశేషము
నంతేసి నీతికి మోసికొని పోవుచుండెను.

అంతట నాధరాపతి తల్లిదండ్రుల వాళ్ళే త్రింపై జనుటంతేసి బ
హుయోగ నిర్దిష్టసమృద్ధివైన భూకము చాక్రములువిని యా
నివీకనంటి నటలున పైటటి యాచార్యులొత్తిమునకు న్నాహంగ
దండ ప్రియములులాచరించి నర్విగర్వ వృద్ధులై కిరములుమోడ్చి
నిలువలంటి

నీ భవనీనురులలోనదలచు నెవ్వడవు నీవవ

ధూతవేష్టై యువనియంచు

నేమిటియై చరియించంగ వచ్చితిచట నొక్కడవు

నొంటి ననుటనేడు

నగర్మతాగ్రహిణి జేయునది బాలాదీనుడు

న్నయాట్టి యాశపిల మహామనీంద్రుఁ

డవానీ మహాశ్వంబు దవిలివిచారింప నెఱుంగ

క చేసితిఁగరుణజూడు

తే. తవ్వైరింపు నేయునుదండమునకు

పావనశూలంబునకు వచ్చాయుధముక

కనల చంద్రార్కదనద శస్త్రాస్త్రములకు

కలవి విప్రనికేమది నెఱచినట్లు.

(భాగవతము)

ఇంకను నేను తత్వజ్ఞానాపేక్షితుండనై కపిల మహామూనీం
ద్యుగడఁబోవుచున్నాడను తపరు లోకనిరీక్షణార్థంబు చరియిం
చుచున్న కపిలమహామూనీందులని తోచుచున్నది. నేనాజ్యసుదాం
ధకారమూన విమ్మబోలు మహాత్ములదూషించినందులకు నన్నుకగు
ణింపగోరుచున్నాడన. మీ గార్త బంధువులు అందున మీకరుణా
కటాక్ష వీక్షణములవలన మహాత్ములక వమానంబుపేసిన పాపంబువ
లన విముక్తుండనయ్యెడ. మీ రరివద్వర్గంబుల జయించినవారలు
మేము వానినిజయించ నేఱక సారము లేనివంపార పాగరమునబడికొట్టు
కొనుచు శీఘ్రకాలమున వశించుచున్నారము.” అనియన సంతతిపఱి
పుంగవుడిట్లనియె.

“ఓత్మాసాలా! నీవువిద్వాంసుడవయ్య మా యవలన నేమి
యు దెలియనివానివలె చరియించుచున్న వాడవు. ఈప్రపంచమం
తయుమిధ్య. మశమ్మగుగా ప్రవాహములచే వికాశమునొందుచు
సుఖదుఃఖముల ననుభవించుచుండును. చిత్త మెప్పుడు గుణరహితం
బగునో యప్పుడు ముక్తి నొందును. స్థావర జంగమంబులైన శీవుల
కు పవనంఁడవిధమున ప్రాణమోయట్టిశ్వరుడు జీవాత్మ స్వరూపం
బున నుండును. అట్టి జీవాత్మమాయ సంతకాలము గలువకుండు
సంతకాలము ముక్తింబొందజాలదు. కాని యెన్నడరివద్వర్గంబుల జ
యించి తత్వజ్ఞానము బొందునో యప్పుడు మోక్షమార్గము నెద
కకొనివదగును.” అనివలుకనప్పుడు రహూగణుండు “ఓబ్రాహ్మ
ణోత్తమా! మీరునాసంశయంబులు దీర్చ సమర్థులుగాన వానినిదీ
ర్చి తత్వయోగము దెలియజేయుడు” అనెను.

అంత నా బాగ్ని హృదయము “భూవరా!
 నీవు మానవుడవయ్య రాజుననుగర్వం
 బువశిబిక నుండు గూర్పుని రానిని నీవంటి మానవులచే
 మోపించుచువారికిష్టములెరిగినలేక వయమాలిమెలగుచుండుటం
 జేసి మాపంటిను హృదయము పూడిసియుండవుగావున్నాడవు. గాన
 తత్వజ్ఞానంబుపై జాగ్రూకతతో మెలగుము. ఈ జగత్తంతయుమాయ
 చే కల్పించబడినది. జ్ఞానమూలమున, బరహృదయమునైన బ్ర
 హ్మాంబోటియే నన్నుంబుగాని జగత్తనర్థంబు. కేవలార్థంబున భ
 తితుడనుచు నిలుచుచు నిమారుడవైబుట్టి భాతవర్షమునకు రాజ
 నై సర్వవంగ శిష్యానై యేకాగ్రచింతింబున భగవంతుని ధ్యా
 సించుచు మృగంబునోడి స్నేహంబున న మృగంబునైవుట్టియై, న
 ల్లకునైతము నాభిక్షిప్తికి గుండు మానవుడనై యిట్లు చరి
 గుండుచున్నాడను. గాన నరుడు వాగ్ధ్యాని పరాయణుడై మలగి
 న మోక్షమునుపొందును. నరునకు సంసారమొక పరకము. సంసార
 పాగరమున బడి యామలాకు మానవుడు తనభార్య, తనపిల్లలు,
 తనగృహము, తన సుమిత్రాకరమును వీడక ధనముకొరకై యెండ
 మావులుజూచి నీరున్నదనిభ్రమించిపోవు మృగముచందమున, కొఱచి
 దయ్యనను వివేచములందుగాంచి నివ్వనిభావించి వెంటనరుగునిధ
 మున యాచకవృత్తినివలంబించి యింటి టికి తిరుగుచుండును. ధన
 ములేమిదే నేమియు కోరక సంపదై సంపదైవృక్షమువైపుచూచు
 పగిది ధనికీగుల బంధువులను, దాహగ్రస్తచే జలమునైక జల
 ములేనిదికి గోల చందమున గోభిత్విమునభక్తియైచేయలేని ధనవం

తుల నాశ్రయించును, ఎంతకాఁగల భావతేజ నీకడ ప్రవేశించునని
తాళవృత్తి వినియోగము వ్యాప్తిభవమునవచ్చును పగులముట్టచే నుండుభావ
హారిని బ్రహ్మచర్యమునకు నొకటిగా నొనర్చును, పరిశ్రమమునకు
కట్టబట్టలేక కలగించుకొనుటచేయవలసివలదు అనేకముల చేయును
రానురాను సంపాదించు భారముని తోడ నావృత్తిదానిని నొకటిగా నొనర్చును
హిందుడు, చింతాకాగ్నిని పునఃసృష్టించును గుణములు కలగ
తై యజ్ఞానాంధకారమునబడి కొట్టుకొనుచుండును. గృహధర్మములు
గలవారికిను ధనముం గోరియున్న దానితో తృప్తివొందక మఱకా
పితరుల, సోదరుల జంపుకొనుచు, దానధర్మములు చేయులేక, యె
వుడు నా ధనముతో నీలోకము నుండురను భావమున మెలగుచు
చో గా గ్ని భ య ను ల కు లె ల్ల డిల్ల చు, నెవ్వఁడును వ్యాధి
ప్రీతితులై బ్రహ్మధర్మములకై ధనము వృక్షువరచుచు నిహలోకసుఖం
ముల కాసింపుచు మోక్షమార్గము గానక కొట్టుకొనుచుండును. నరు
డు గాలచక్రినియంత్రేతుండైన శంఖచక్రిగదాధారిని కొల్లక పా
పండులతో స్నేహముజేయుచు వారలచే నవమానముల బొందు
చు తుచ్ఛసుఖముల కాశించుచు ముద్దున విమిత్తిము ముగదారా
దులతోడి స్నేహముజేయుచుండును. కావున నీవు మాతాచేరి సం
సారమార్గంబైన రాజభావంబు విడనాడిస్వాధ్యాయములయందును ద
యగలిగి మోక్షమునుబొందుము" అనితత్త్వవివాదు. బోధించిరి. భూ
పాలుడు విన్నపెద్దవక విప్రులకిందరికు ననుష్కరింపఁజూచు, భర
తునిపాదములు తొకినమాత్రిమున పాదములు నశించెడివినియూ, పా
దభక్తి ముఖమందనియూ, వారిని స్మరించుచు తత్త్వజ్ఞులందఱు యెను

విప్రీండున నాభూపాలునిచే విందితచరణుండై, కరుణారస
 పూరిత స్వాంత్యంబై, భూమిపై కొన్నివలెనరిమలు చరియించిశక్తి
 మునువిడచి మోక్షమబొందెననియు, భగవద్భక్తులరెప్పక మోక్షమ
 ను పొందుదురనియు, శుభయోగీందుడు పితన్న లేందునితో
 జేప్పెను.

(సమాప్తము.)

ప్రతులకు,

ధవళ వెంకట బలరామయ్య
టీచరు.

ఇచ్ఛాపురం. (గంజాం జిల్లా)

అని వ్రాయవలెను.

14305

